ਪਾਪ-ਪੁੰਨ
ਭਾਗ-1

ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਸਾਸਤ੍ ਪੁੰਨ ਪਾਪ ਬੀਚਾਰਦੇ ਤਤੈ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣੀ ॥
ਤਤੈ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣੀ ਗੁਰੂ ਬਾਝਹੁ ਤਤੈ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣੀ ॥
ਤਿਹੀ ਗੁਣੀ ਸੰਸਾਰੁ ਭ੍ਰਮਿ ਸੁਤਾ ਸੁਤਿਆ ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਣੀ ॥ (ਪੰਨਾ-920)

ਕਲਿ ਮਹਿ ਏਹੋ ਪੁੰਨੁ ਗੁਣ ਗੋਵਿੰਦ ਗਾਹਿ ॥ (ਪੰਨਾ-962)

ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਵਰਤੈ ਸੰਸਾਰਾ ॥
ਹਰਖੁ ਸੋਗੁ ਸਭੁ ਦੁਖੁ ਹੈ ਭਾਰਾ ॥ (ਪੰਨਾ-1052)

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਇਹਨਾਂ ਪੰਗਤੀਆਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਪੁੰਨ-ਪਾਪ' ਸਿਰਫ ਇਸ ਮਾਇਕੀ ਦੁਨੀਆਂ ਅਰਥਾਤ ਤ੍ਰੈ-ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਹੀ ਕਲਪਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਲਪਨਾ ਉਦੋਂ ਤਾਈਂ ਰਹੇਗੀ ਜਦ ਤਾਈਂ ਜੀਵ ਆਪਣੇ ਕੇਂਦਰ, ਤੱਤ-ਰੂਪ 'ਆਪੇ' ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਹਿਚਾਣਦਾ।

ਇਸ 'ਤੱਤ-ਰੂਪ' ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ 'ਆਪਾ', 'ਸ਼ਬਦ', 'ਨਾਮ' ਆਦਿ ਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ 'ਤੱਤ' (essence) ਰੂਪ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਸਾਡੀ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਪਕੜ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹੈ। ਇਸ ਸੂਖਮ ਤੋਂ ਸੂਖਮ 'ਤੱਤ' ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਆਤਮਿਕ ਅਨੁਭਵ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਜਾਣਿਆ, ਬੁੱਝਿਆ, ਚੀਨਿਆ, ਸੀਝਿਆ ਅਤੇ ਪਹਿਚਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਚੌਥੇ ਪਦ ਦੇ ਇਲਾਹੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ, 'ਪਾਪ-ਪੁੰਨ' ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਓਪਰੀ ਅਤੇ ਬੇਲੋੜੀ ਹੈ।

ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ, ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਲੋਕਾਂ ਦੇ 'ਪਾਪ-ਪੁੰਨ' ਦੀਆਂ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਕਸਵੱਟੀਆਂ ਹਨ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇਕ ਪਾਸੇ 'ਜੀਵ-ਹੱਤਿਆ' ਨੂੰ ਦੀਰਘ 'ਪਾਪ' ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇਣੀ ਪੁੰਨ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਪਰਮਾਰਥ ਦੀ ਪੂਜਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਗ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੀਆਂ ਕਚਹਿਰੀਆਂ ਵਿਚ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਈ ਦਰਜੇ ਦੇ ਜੁਰਮ ਗਿਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੁਰਮਾਂ ਪਿੱਛੇ ਕਾਰਣ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾ (motivation) ਦਾ ਖਿਆਲ ਰਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਮਾਨਸਿਕ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਦਰਜੇ ਹਨ।

ਸਾਡੇ 'ਪਾਪ' ਤਿੰਨ ਕਿਸਮਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ—

1. ਸਰੀਰਕ 'ਪਾਪ'—

ਜਿਸ ਵਿਚ ਚੋਰੀ, ਯਾਰੀ, ਮਾਰ-ਕੁਟਾਈ ਆਦਿ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਰੀਰਕ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਤਹਿ ਵਿਚ, ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਨਸਿਕ ਕਲਪਨਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਮਨੋ-ਕਲਪਨਾ ਦਾ 'ਹਥਿਆਰ' ਹੀ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਮਾਨਸਿਕ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿਚ ਗਿਣੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

2. ਮਾਨਸਿਕ ਪਾਪ—

ਇਹ ਪਾਪ ਸਾਡੇ ਮਨ ਦੇ ਬੀਮਾਰ ਹੋਣ ਜਾਂ ਇਸ ਦੀ ਗਿਰਾਵਟ ਦੇ ਕਾਰਣ, ਨੀਵੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ੀ ਤਾਂ 'ਮਨ' ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ 'ਸਜ਼ਾ' ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਦੁਨਿਆਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਜੋ ਮਾਨਸਿਕ ਪਾਪਾਂ ਲਈ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ।

ਇਹ ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗ ਹਨ, ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਮਾਨਸਿਕ ਤੇ ਆਤਮਿਕ ਸਤਹਿ ਤੇ ਹੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। 'ਮਾਨਸਿਕ ਬੀਮਾਰੀ' ਦਾ ਇਲਾਜ, ਮਾਨਸਿਕ ਸੁਧਾਰ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਮੁੜ ਕੇ ਉਹ ਪਾਪ ਨ ਕਰੇ। ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਨਸਿਕ ਸੁਧਾਰ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਤੇ ਪੱਕਾ ਇਲਾਜ, 'ਸਾਧ ਸੰਗਤ' ਦੇ 'ਹਸਪਤਾਲ' ਵਿਚ, ਬਾਣੀ ਤੇ 'ਨਾਮ ਅਉਖਧ' ਨਾਲ ਸਿਮਰਨ ਦੁਆਰਾ, ਸ਼ੀਘਰ ਤੇ ਨਿਸ਼ਚੇ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਇਲਾਜ ਅਧੂਰੇ, ਅਨਿਸਚਿਤ ਤੇ ਫੋਕਟ ਹਨ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਛੇਤੀ ਤੇ ਪੱਕੇ ਇਲਾਜ ਦੇ ਅਤੀ ਸੋਹਣੇ ਤੇ ਸੌਖੇ ਸਾਧਨ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਹਨ—

ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਜਪਹੁ ਮਨ ਮੇਰੇ
ਜਿਤੁ ਸਿਮਰਤ ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪ ਲਹਾਤੀ ॥ (ਪੰਨਾ-88)

ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਕੋਟਿ ਪਾਪ ਖੋਵੈ ॥ (ਪੰਨਾ-264)

ਕੋਟਿ ਅਪ੍ਰਾਧ ਸਾਧਸੰਗਿ ਮਿਟੈ ॥
ਸੰਤ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ ਜਮ ਤੇ ਛੁਟੈ ॥ (ਪੰਨਾ-296)

ਭਗਤ ਜਨਾ ਕੈ ਸੰਗਿ ਪਾਪ ਗਵਾਵਣਾ ॥ (ਪੰਨਾ-652)

ਕੋਟਿ ਪਰਾਧ ਮਿਟੈ ਖਿਨ ਭੀਤਰਿ ਜਾਂ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਸਮਾਰੇ ॥ (ਪੰਨਾ-670)

ਨਾਮੁ ਲੈਤ ਕੋਟਿ ਅਘ ਨਾਸੇ ਭਗਤ ਬਾਛਹਿ ਸਭਿ ਧੂਰੀ ॥ (ਪੰਨਾ-672)

ਵਡੈ ਭਾਗਿ ਭੇਟੇ ਗੁਰਦੇਵਾ ॥
ਕੋਟਿ ਪਰਾਧ ਮਿਟੇ ਹਰਿ ਸੇਵਾ ॥ (ਪੰਨਾ-683)

ਕੋਟਿ ਅਪ੍ਰਾਧੀ ਸੰਤਸੰਗਿ ਉਧਰੈ ਜਮੁ ਤਾ ਕੈ ਨੇੜਿ ਨ ਆਵੈ ॥ (ਪੰਨਾ-748)

ਏਕੁ ਧਿਆਈਐ ਸਾਧ ਕੈ ਸੰਗਿ ॥
ਪਾਪ ਬਿਨਾਸੇ ਨਾਮ ਕੈ ਰੰਗਿ ॥ (ਪੰਨਾ-900)

ਨਾਮੁ ਲੈਤ ਪਾਪੁ ਤਨ ਤੇ ਗਇਆ ॥ (ਪੰਨਾ-1142)

ਸੰਤ ਮੰਡਲ ਮਹਿ ਪਾਪ ਬਿਨਾਸਨੁ ॥ (ਪੰਨਾ-1146)

ਰਾਮ ਨਾਮ ਰਸਿ ਰਹੈ ਅਘਾਇ ॥
ਕੋਟ ਕੋਟੰਤਰ ਕੇ ਪਾਪ ਜਲ ਜਾਹਿ ॥ (ਪੰਨਾ-1175)

ਸਾਧੂ ਕੀ ਜਉ ਲੇਹਿ ਓਟ ॥
ਤੇਰੇ ਮਿਟਹਿ ਪਾਪ ਸਭ ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ ॥ (ਪੰਨਾ-1196)

ਕਟੇ ਪਾਪ ਅਸੰਖ ਨਾਵੈ ਇਕ ਕਣੀ ॥ (ਪੰਨਾ-1283)

ਸਭਿ ਕਹਹੁ ਮੁਖਹੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰੇ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰੇ
ਹਰਿ ਬੋਲਤ ਸਭਿ ਪਾਪ ਲਹੋਗੀਆ ॥ (ਪੰਨਾ-1313)

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਪਾਪਾਂ' ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਤਾੜਨਾ ਇਉਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ—

ਅਨਿਕ ਪੜਦੇ ਮਹਿ ਕਮਾਵੈ ਵਿਕਾਰ ॥
ਖਿਨ ਮਹਿ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਹਿ ਸੰਸਾਰ ॥ (ਪੰਨਾ-194)

ਜਿਸੁ ਪਾਸਿ ਲੁਕਾਇਦੜੋ ਸੋ ਵੇਖੀ ਸਾਥੈ ॥ (ਪੰਨਾ-461)

ਜਿਤੁ ਕੀਤਾ ਪਾਈਐ ਆਪਣਾ ਸਾ ਘਾਲ ਬੁਰੀ ਕਿਉ ਘਾਲੀਐ ॥
ਮੰਦਾ ਮੂਲਿ ਨ ਕੀਚਈ ਦੇ ਲੰਮੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲੀਐ ॥ (ਪੰਨਾ-474)

ਤੂੰ ਵਲਵੰਚ ਲੂਕਿ ਕਰਹਿ ਸਭ ਜਾਣੈ ਜਾਣੀ ਰਾਮ ॥
ਲੇਖਾ ਧਰਮ ਭਇਆ ਤਿਲ ਪੀੜੇ ਘਾਣੀ ਰਾਮ ॥ (ਪੰਨਾ-546)

ਨਾਨਕ ਅਉਗੁਣ ਜੇਤੜੇ ਤੇਤੇ ਗਲੀ ਜੰਜੀਰ ॥ (ਪੰਨਾ-595)

ਲੂਕ ਕਰਤ ਬਿਕਾਰ ਬਿਖੜੇ ਪ੍ਰਭ ਨੇਰਹੂ ਤੇ ਨੇਰਿਆ ॥ (ਪੰਨਾ-704)

ਜਾਨਿ ਬੂਝ ਕੈ ਬਾਵਰੇ ਤੈ ਕਾਜੁ ਬਿਗਾਰਿਓ ॥
ਪਾਪ ਕਰਤ ਸੁਕਚਿਓ ਨਹੀ ਨਹ ਗਰਬ ਨਿਵਾਰਿਓ ॥ (ਪੰਨਾ-727)

ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਾਪ ਦਰਬੁ ਕੀਆ ਵਰਤਣ ਕੈ ਤਾਈ ॥
ਮਾਟੀ ਸਿਉ ਮਾਟੀ ਰਲੀ ਨਾਗਾ ਉਠਿ ਜਾਈ ॥ (ਪੰਨਾ-809)

ਪਾਪ ਕਰੇਦੜ ਸਰਪਰ ਮੁਠੇ ॥ ਅਜਰਾਈਲਿ ਫੜੇ ਫੜਿ ਕੁਠੇ ॥
ਦੋਜਕਿ ਪਾਏ ਸਿਰਜਣਹਾਰੈ ਲੇਖਾ ਮੰਗੈ ਬਾਣੀਆ ॥ (ਪੰਨਾ-1019)

ਪਾਪੀ ਕਾ ਘਰੁ ਅਗਨੇ ਮਾਹਿ ॥
ਜਲਤ ਰਹੈ ਮਿਟਵੈ ਕਬ ਨਾਹਿ ॥ (ਪੰਨਾ–1165)

ਕਬੀਰ ਜੇਤੇ ਪਾਪ ਕੀਏ ਰਾਖੇ ਤਲੈ ਦੁਰਾਇ ॥
ਪਰਗਟ ਭਏ ਨਿਦਾਨ ਸਭ ਜਬ ਪੂਛੇ ਧਰਮਰਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ–1370)

ਕਬੀਰ ਮਨੁ ਜਾਨੈ ਸਬ ਬਾਤ ਜਾਨਤ ਹੀ ਅਉਗਨੁ ਕਰੈ ॥
ਕਾਹੇ ਕੀ ਕੁਸਲਾਤ ਹਾਥਿ ਦੀਪੁ ਕੂਏ ਪਰੈ ॥ (ਪੰਨਾ–1376)

ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਆਪਣੀ 'ਮੌਜ' ਵਿਚ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਕਵਾਉ ਦੁਆਰਾ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਚਾਲੂ ਰਖਣ ਲਈ, ਅਤਿ ਹੀ ਸੂਖਮ, ਅਟੱਲ, ਪੂਰਨ ਨਿਯਮ ਬੱਧ ਅਸੂਲ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਏ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਇਲਾਹੀ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਬਾਣੀ ਵਿਚ 'ਰਜ਼ਾ', 'ਹੁਕਮ' ਜਾਂ 'ਭਾਣਾ' ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਹੁਕਮੈ ਅੰਦਰਿ ਸਭੁ ਕੋ ਬਾਹਰਿ ਹੁਕਮ ਨ ਕੋਇ ॥
ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੈ ਜੇ ਬੁਝੈ ਤ ਹਉਮੈ ਕਹੈ ਨ ਕੋਇ ॥ (ਪੰਨਾ–1)

ਇਹ ਇਲਾਹੀ ਹੁਕਮ ਅਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਇਤਨਾ ਪੂਰਨ, ਨੁਕਸਹੀਣ, ਅਭੁਲ, ਅਪਾਰ, ਲਾਭਦਾਇਕ ਤੇ ਸੁਖਦਾਈ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਕਦੇ ਤਰਮੀਮ ਅਥਵਾ ਬਦਲੀ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਜਾਪੀ। ਜਦ ਇਹ ਇਲਾਹੀ 'ਹੁਕਮ' (Divine will) ਇਤਨਾ ਮੁਕੰਮਲ, ਲਾਭਦਾਇਕ ਤੇ ਸੁਖਦਾਈ ਹੈ ਤਾਂ ਜੀਵਾਂ ਲਈ ਅਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸੁਖੀ ਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਰਖਣ ਲਈ, ਮੁਕੰਮਲ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸ ਹੁਕਮ ਦੀ ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ 'ਸੁਰ' (intune) ਵਿਚ ਹੀ ਰੁੜ੍ਹੀ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਆਤਮਿਕ ਰੌਂ' ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ਕੇ 'ਭਾਣੇ' ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ 'ਹੁਕਮ' ਹਰ ਇਕ ਜੀਵ ਦੇ 'ਨਾਲ' ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ ॥ (ਪੰਨਾ–1)

ਸਿਵਾਏ ਇਨਸਾਨਾਂ ਦੇ, ਬਾਕੀ ਸਭ ਜੂਨਾਂ ਇਸ 'ਨਾਲ' ਲਿਖੇ 'ਹੁਕਮ' ਦੇ ਸੁਰ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਇਨਸਾਨ, ਅਪਣੀ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਆਸਰੇ, ਅਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਿਆਣਾ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਤੇ ਰੱਬੀ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਜਾਂ ਅਵੇਸਲਾ ਹੋ ਕੇ ਬੇਸੁਰਾ (out of tune) ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਨਸਾਨ ਹੀ ਇਕੋ ਜੂਨ ਹੈ, ਜੋ ਆਪਣੀ ਬੁੱਧੀ ਤੇ ਹਉਮੈ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਦੁਖ ਤੇ ਕਲੇਸ਼ ਭੋਗਦਾ ਹੋਇਆ ਰਸਾਤਲ ਵਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਨਸਾਨ ਲਈ ਇਕ ਗੰਭੀਰ ਸਮੱਸਿਆ (serious tragedy) ਹੈ, ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਜੂਨਾਂ ਦਾ ਸਿਰ–ਤਾਜ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਤੇ ਬੇਅੰਤ ਬੁੱਧੀ ਤੇ ਸੋਚਣ–ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੁੰਦਿਆਂ, ਇਹੋ ਜੇਹੀ ਅਧੋਗਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਇਸ ਤੇ ਬੜਾ ਅਫਸੋਸ ਭੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ 'ਹਾਸਾ' ਭੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਸ ਨਾਲ ਲਿਖੇ 'ਹੁਕਮ' ਤੋਂ ਬੇਸੁਰੇ ਹੋ ਕੇ ਹੀ, ਅਪਣੀ ਹਉਮੈ ਦੇ ਅਧੀਨ ਪੰਜ ਚੋਰ – ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ ਤੇ ਹੰਕਾਰ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਆਸਾ, ਮਨਸਾ ਤੇ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੇ ਨੀਵੇਂ ਖਿਆਲ ਉਪਜਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਸਾਰੇ ਨੀਵੇਂ ਕਰਮਾਂ ਤੇ 'ਪਾਪਾਂ' ਦੇ

ਮੂਲ ਕਾਰਣ ਹਨ।

ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਾਡੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਮੁਢਲਾ ਤੇ ਅਸਲੀ ਕਾਰਣ, ਸਾਡਾ 'ਹੁਕਮ' ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਜਾਂ 'ਬੇਸੁਰੇ' ਹੋਣਾ ਹੀ ਹੈ। ਜਦ ਅਸੀਂ ਰੱਬੀ ਹੁਕਮ ਦੇ 'ਸੁਰ' ਵਿਚ ਹੋਵਾਂਗੇ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਅਉਗੁਣ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਤੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਦੈਵੀ ਗੁਣ ਹੀ ਉਪਜਣਗੇ ਤੇ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਇ ਹੀ ਨੇਕੀ ਜਾਂ ਪੁੰਨ ਦੀ ਰੁਚੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਦੂਜੇ ਲਫ਼ਜ਼ਾਂ ਵਿਚ, ਹੁਕਮ ਤੋਂ 'ਬੇਸੁਰੇ' ਹੋਣਾ ਹੀ 'ਪਾਪ' ਹੈ ਤੇ 'ਸੁਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਹੀ ਪੁੰਨ' ਹੈ।

ਸੋ ਸਿਖੁ ਸਖਾ ਬੰਧਪੁ ਹੈ ਭਾਈ ਜਿ ਗੁਰ ਕੇ ਭਾਣੇ ਵਿਚਿ ਆਵੈ ॥
ਆਪਣੈ ਭਾਣੈ ਜੋ ਚਲੈ ਭਾਈ ਵਿਛੁੜਿ ਚੋਟਾ ਖਾਵੈ ॥ (ਪੰਨਾ-601)

ਪਾਪੀ ਕੇ ਮਾਰਨੇ ਕੋ ਪਾਪ ਮਹਾਂ ਬਲੀ ਹੈ ॥ (ਪਾ: 10)

ਮਨੁੱਖ ਅਪਣੇ ਭਾਣੇ ਵਿਚ ਨੀਵੀਂ ਰੁਚੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ਕੇ 'ਪਾਪ' ਕਮਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ, ਅਪਣਾ ਮਨ ਇੰਨਾ ਮਲੀਨ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੈਲੇ ਮਨ ਦੁਆਰਾ 'ਕਰਮ-ਬੱਧ' ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਮੱਲੋ ਮੱਲੀ ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਪਾਪ' ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਆਖਰ ਉਸ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਰੁਚੀ ਅਤਿ ਦੀਰਘ ਤੇ ਡੂੰਘੀ ਹੋ ਕੇ, ਉਸਦੇ ਤਨ, ਮਨ ਅਤੇ ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ ਵਿਚ ਧੱਸ-ਵੱਸ-ਰਸ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਅਪਣੇ ਆਪ ਰਸਾਤਲ ਵੱਲ ਰੁੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅਪਣੀ ਤਬਾਹੀ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ ਇਲਾਹੀ ਹੁਕਮ ਬੁੱਝਕੇ, ਭਾਣੇ ਵਿਚ 'ਸੁਰ' ਹੋ ਕੇ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਅਸੀਂ ਸਦਾ ਲਈ ਪਾਪਾਂ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਤੇ 'ਲੋਕ ਸੁਖੀ' ਤੇ 'ਪ੍ਰਲੋਕ ਸੁਹੇਲੇ' ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਪਰ ਇਲਾਹੀ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਬੁੱਝਣ ਲਈ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਭਾਣੇ ਵਿਚ ਚੱਲਣ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਸਤਸੰਗ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੁਆਰਾ, ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

3. ਆਤਮਿਕ ਪਾਪ—

ਭਾਣੇ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਭਗਤ, ਸਾਧ, ਸੰਤ, ਗੁਰਮੁਖ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਵਿਰਲੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਇਹ ਅਤਿ ਹੀ ਪਿਆਰੇ ਹੋਣ ਕਾਰਣ, ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਦਾ ਹੀ ਪੈਜ ਰਖਦਾ ਤੇ 'ਰੱਛਾ' ਕਰਦਾ ਆਇਆ ਹੈ।

ਹਰਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਭਗਤ ਉਪਾਇਆ ਪੈਜ ਰਖਦਾ ਆਇਆ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥ (ਪੰ.-451)

ਸੰਤਨ ਦੁਖ ਪਾਏ ਤੇ ਦੁਖੀ ॥
ਸੁਖ ਪਾਏ ਸਾਧੁਨ ਕੇ ਸੁਖੀ ॥ (ਚੌਪਈ ਪਾ-10)

ਜਦ ਕੋਈ ਭੁੱਲੜ ਮਨਮੁਖ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਹਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ—

ਸੰਤ ਜਨਾ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਹਿ ਦੁਸਟੁ ਦੈਤੁ ਚਿੜਾਇਆ ॥ (ਪੰਨਾ-1133)

ਜਿਨਿ ਜਿਨਿ ਕਰੀ ਅਵਗਿਆ ਜਨ ਕੀ ਤੇ ਤੈਂ ਦੀਏ ਰੁੜ੍ਹਾਈ ॥ (ਪੰਨਾ-1235)

ਜੋ ਨਿੰਦਾ ਦੁਸਟ ਕਰਹਿ ਭਗਤਾ ਕੀ ਹਰਨਾਖਸ ਜਿਉ ਪਚਿ ਜਾਵੈਗੋ॥ (ਪੰ.-1309)

ਇਹਨਾਂ ਨਿੰਦਕਾਂ-ਦੋਖੀਆਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ, ਤ੍ਰੈ-ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ (Law of Karma) ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਆਪ ਭੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਨਾਂ ਦੀ ਉਨਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਬਗੈਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ, ਹੋਰ ਕੋਈ 'ਢੋਈ' ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਉਹ ਹੀ ਮਾਫ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਸੰਤ ਕਾ ਨਿੰਦਕੁ ਮਹਾ ਹਤਿਆਰਾ ॥
ਸੰਤ ਕਾ ਨਿੰਦਕੁ ਪਰਮੇਸੁਰਿ ਮਾਰਾ ॥.....
ਸੰਤ ਕੇ ਦੋਖੀ ਕਉ ਅਵਰੁ ਨ ਰਾਖਨਹਾਰੁ ॥
ਨਾਨਕ ਸੰਤ ਭਾਵੈ ਤਾ ਲਏ ਉਬਾਰਿ ॥ (ਪੰਨਾ-280)

ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ 'ਆਤਮਿਕ ਪਾਪਾਂ' ਤੋਂ ਬਚ ਕੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਖਾਸ ਧਿਆਨ ਰਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਕ ਹੋਰ ਆਤਮਿਕ ਪਾਪ ਹੈ ਜੋ ਅਗਿਆਨਤਾ ਕਾਰਣ, ਅਸੀਂ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਇ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। 'ਆਤਮਾ' ਨੂੰ ਉਪਰ ਉਠਣ ਅਥਵਾ ਪ੍ਰਫੁਲਤ ਹੋਣ ਦਾ ਮੌਕਾ (chance) ਭਾਗਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਜਦੋਂ ਇਹੋ ਜੇਹਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰਨੀ (opposition to the aspiring soul) ਦੀਰਘ ਆਤਮਿਕ ਪਾਪ ਹੈ।

ਕਾਇਨਾਤ ਵਿਚ ਹਰ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਅੰਦਰ 'ਵਿਕਾਸ' ਹੋਣ ਦੀ ਕੁਦਰਤੀ ਰੁਚੀ ਜਾਂ ਹੁਕਮ ਹੈ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੀ ਆਤਮਾ ਵੀ 'ਵਿਕਸਿਤ' ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਅਪਣੇ ਕੇਂਦਰ 'ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ' ਵੱਲ ਖਿੱਚੀਂਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਦ ਇਹੋ ਜੇਹੀ 'ਸੁਰਤ' ਜਾਂ ਆਤਮਾ ਆਪਣੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਕੋਈ ਉਦਮ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਣਜਾਣ ਤੇ ਭੁੱਲੜ ਲੋਕ, ਵਿਰੋਧ ਨਾਲ ਦਬਾਉਣਾ ਜਾਂ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨਾ ਲੋੜਦੇ ਹਨ, ਤੇ ਉਸ ਰੂਹ ਦੇ ਵਧਣ, ਫੁਲਣ ਤੇ ਪ੍ਰਫੁਲਤ ਹੋਣ ਵਿਚ ਰੋੜੇ ਅਟਕਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਈ ਅਖੌਤੀ ਸਾਧ, ਸੰਤ, ਗੁਰੂ ਭੀ, ਭੋਲੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਨੂੰ ਭੁਲੇਖੇ (misguide) ਤੇ ਭੰਬਲ-ਭੂਸਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੀ ਅਸੀਂ ਆਤਮਿਕ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਤੇ ਇਹ ਭੀ ਦੀਰਘ ਆਤਮਿਕ ਪਾਪ ਹਨ।

ਮਾਨਵਤਾ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਮਸਿਆਵਾਂ, ਮਨੁੱਖ ਵਲੋਂ ਅਟੱਲ ਰੱਬੀ ਨਿਯਮਾਂ ਅਥਵਾ 'ਹੁਕਮ' ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਤੋਂ ਉਪਜਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਕੁਰਾਹੇ ਪੈ ਜਾਣ ਦੀ ਪਰਵਿਰਤੀ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਰੱਬੀ ਚਾਹ ਅਨੁਸਾਰ 'ਆਦਰਸ਼ਕ ਮਨੁੱਖ' ਬਣਨ ਤੋਂ ਵਾਂਝਿਆਂ ਰਖਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਨੀਵੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ ਤੋਂ ਉਪਜੇ 'ਪਾਪ' ਮਾਇਆ ਦੇ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ ਵਿਚ 'ਹਉਮੈ' ਤੇ 'ਮੈਂ-ਮੇਰੀ' ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਜਾਂ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹਨ।

ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਣ ਇਹ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ 'ਅਧਿਆਤਮਿਕ' ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ 'ਪਦਾਰਥਿਕ' ਹਾਂ।

ਈਰਖਾ, ਦਵੈਤ ਨਫਰਤ ਅਤੇ ਨਿਜ-ਸੁਆਰਥ ਹੀ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਅਨੰਦ ਤੋਂ ਵਾਂਝਿਆਂ ਰਖਦੇ ਹਨ।

ਮਨੁੱਖ, ਖੁਸ਼ੀ, ਸ਼ਾਂਤੀ, ਖੇੜੇ, ਰਸ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਰੁੱਖਾ-ਸੁੱਖਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਤਮਿਕ ਵਿਰਸੇ ਤੋਂ ਅਗਿਆਤ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਲਾਹੀ ਪਿਆਰ ਮਈ 'ਜੀਵਨ ਰੌ' ਤੋਂ ਟੁੱਟ ਕੇ, ਪ੍ਰੀਤ-ਪਿਆਰ-ਰਸ-ਚਾਉ ਦੀਆਂ ਰੱਬੀ ਦਾਤਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ 'ਸਾਧ ਸੰਗਤ' ਅਤੇ 'ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ' ਦੁਆਰਾ ਸਾਡੀਆਂ ਬਿਰਤੀਆਂ ਉਚੀਆਂ ਉਠ ਕੇ ਦੈਵੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ਤੇ 'ਆਤਮਿਕ ਛੋਹ' ਦੁਆਰਾ ਸੂਖਮ ਤੇ ਪ੍ਰਬਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ਤੇ ਅਸੀਂ ਅਥਵਾ 'ਸਾਡਾ ਆਪਾ' ਇਲਾਹੀ ਸੁਖ, ਪ੍ਰੇਮ, ਪਿਆਰ, ਰਸ, ਚਾਓ ਵਾਲਾ ਇਲਾਹੀ 'ਜੀਵਨ ਰੌ' ਦੇ 'ਵਹਾਉ' ਲਈ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡਾ ਤਨ, ਮਨ, ਹਿਰਦਾ ਸਾਰੇ 'ਦੈਵੀ-ਗੁਣਾਂ' ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੇ 'ਸਾਧਨ' ਬਣ ਜਾਣਗੇ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ ਇਹ ਹੀ 'ਪੁੰਨ' ਹੈ —

ਕਲਿ ਮਹਿ ਏਹੋ ਪੁੰਨੁ ਗੁਣ ਗੋਵਿੰਦ ਗਾਹਿ ॥ (ਪੰਨਾ-962)

ਸਾਡੇ ਤਨ-ਮਨ-ਹਿਰਦੇ ਨੂੰ 'ਆਤਮ-ਪ੍ਰਾਇਣ' ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਦੀ ਰੰਗਣ ਚਾੜਨੀ ਇਲਾਹੀ 'ਰਜ਼ਾ' ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਇਕ ਜੀਵ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ ਅਤੇ ਕਰਤੱਵ ਹੈ।

ਜਦ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਸਰੀਰਕ ਰੋਗ ਲਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਓਹੜ-ਪੋਹੜ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਜਾਂ ਡਾਕਟਰ ਕੋਲ ਭਜਦੇ ਹਾਂ। ਡਾਕਟਰ ਸਾਡੇ ਰੋਗ ਦੀ ਜਾਂਚ (diagnosis) ਕਰਕੇ ਬਿਮਾਰੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਕਾਰਣ (causation) ਲੱਭਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਲਾਜ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਪਰ ਕਈ ਵਾਰ ਤਪਦਿਕ, ਕੈਂਸਰ, ਕੋਹੜ ਆਦਿ ਮੋਹਲਿਕ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਅਤੇ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਮਾੜੀ-ਮੋਟੀ ਤਕਲੀਫ ਨੂੰ ਮਲ-ਦਲ ਕੇ ਸਹਾਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਜਾਂ ਨੀਮ-ਹਕੀਮਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਜ ਕਰਾ ਕੇ ਡੰਗ ਟਪਾਈ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਹਿਜੇ-ਸਹਿਜੇ, ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ, ਇਹ ਰੋਗ ਦੀਰਘ (serious) ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਅਪਣੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਕਾਰਣ, ਅਪਣੇ ਸਰੀਰਕ ਰੋਗਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾ ਕੇ, ਖਤਰਨਾਕ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਅਪਣੀ ਬੇ-ਪ੍ਰਵਾਹੀ ਕਾਰਣ ਅਤਿਅੰਤ ਦੁਖ-ਕਲੇਸ਼ ਭੋਗਦੇ ਹਾਂ।

ਐਨ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੀ 'ਮਾਨਸਿਕ' ਹਾਲਤ ਹੈ —

ਸਾਡੀਆਂ ਨੀਵੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਨੀਵੇਂ ਅਤੇ ਭੈੜੇ ਕਰਮ ਜਾਂ ਪਾਪ ਉਪਜਦੇ ਹਨ। ਬਾਹਰਲੀ ਕੁਸੰਗਤ ਦਾ ਅਸਰ ਅਤੇ ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ ਦੀ ਰੰਗਤ ਦੀ 'ਹਵਾੜ' ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਨੀਵੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ ਉਪਜਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪਿਛਲੇ ਨੀਵੇਂ ਕਰਮ ਅਤੇ ਖਿਆਲਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ ਦੀ ਰੰਗਤ ਬਣਦੀ ਹੈ।

ਮਾਨਸਿਕ 'ਰੰਗਤ' ਜਾਂ ਹਵਾੜ ਜਾਂ ਨੀਵੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਮਾਨਸਿਕ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਨਸਿਕ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਮੁੱਢ-ਕਾਰਣ ਸਾਡੀ 'ਹਉਮੈ' ਹੀ ਹੈ।

ਮਾਇਆ ਦੇ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ ਦੇ ਹਨੇਰ ਵਿਚੋਂ ਹੀ 'ਹਉਮੈਂ' ਉਪਜਦੀ ਅਤੇ ਪਲਦੀ ਹੈ।

ਮਾਇਆ ਦੇ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ ਦੇ 'ਹਨੇਰ' ਵਿਚ ਹੀ ਨੀਵੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ ਉਪਜਦੀਆਂ ਤੇ ਪਰਵਿਰਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ 'ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ' ਜਾਂ 'ਭੁੱਲ' ਤੋਂ ਹੀ ਮਾਇਆ ਦਾ ਭਰਮ ਉਪਜਦਾ ਹੈ।

ਜਿਥੇ ਇਲਾਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ ਉਥੇ ਮਾਇਕੀ 'ਭਰਮ ਦਾ ਹਨੇਰ' ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ।

'ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਅਤੇ 'ਹਨੇਰਾ' ਇਕੋ ਵਕਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ।

ਹਨੇਰਾ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ 'ਗੈਰ ਹਾਜ਼ਰੀ' ਜਾਂ 'ਅਣਹੋਂਦ' ਦਾ ਹੀ ਨਾਮ ਹੈ।

ਜਬ ਹਮ ਹੋਤੇ ਤਬ ਤੂ ਨਾਹੀ ਅਬ ਤੂਹੀ ਮੈ ਨਾਹੀ ॥ (ਪੰਨਾ-657)

ਉਪਰਲੀ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ 'ਭੁੱਲ' ਹੀ ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਕਾਰਣ ਹੈ।

ਪਰਮੇਸਰ ਤੇ ਭੁਲਿਆਂ ਵਿਆਪਨਿ ਸਭੇ ਰੋਗ ॥
ਵੇਮੁਖ ਹੋਏ ਰਾਮ ਤੇ ਲਗਨਿ ਜਨਮ ਵਿਜੋਗ ॥ (ਪੰਨਾ-135)

ਜਦ ਸਾਡ ਮਨ 'ਬੀਮਾਰ' ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਅਸਰ ਸਰੀਰ ਉਤੇ ਪੈਣਾ ਅਵੱਸ਼ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਦੀਰਘ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਕਾਰਣ, ਸਾਡੇ 'ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗ' ਹੀ ਹਨ।

ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਲਫਜ਼ 'ਰੋਗ' ਦੇ ਮੂਹਰੇ 'ਸਭੇ' ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਲਾ ਕੇ ਇਹ ਗੱਲ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਾਈ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲਣ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗ ਲਗਦੇ ਹਨ।

ਬੀਮਾਰ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਮੈਲੀਆਂ ਤੇ ਨੀਵੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ ਉਪਜਦੀਆਂ ਹਨ।

ਮਾੜੇ ਖਿਆਲਾਂ ਤੋਂ ਮਾੜੇ ਕਰਮ ਜਾਂ ਪਾਪ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਨੀਵੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ ਤੋਂ ਮਾੜੇ ਖਿਆਲ ਉਪਜਦੇ ਹਨ।

'ਜੋ ਮੈ ਕੀਆ ਸੋ ਮੈ ਪਾਇਆ' ਦੇ ਇਲਾਹੀ ਅਸੂਲ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾੜੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਦੁਖ, ਕਲੇਸ਼ ਆਦਿ ਭੁਗਤਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਪਣੇ ਪਾਪਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਅਸੀਂ ਜਮਾਂ ਦੇ ਵਸ ਪੈਂਦੇ ਹਾਂ।

ਦੂਜੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸਾਡੇ —

ਮਾੜੇ ਖਿਆਲ
ਨੀਵੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ
ਮੈਲਾ ਮਨ
ਮੈਲਾ ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ
ਮਾੜੇ ਕਰਮ
ਪਾਪ
ਜਮ-ਜੇਵੜੀ
ਜਮਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ
ਮਾਨਸਿਕ ਬੀਮਾਰੀਆਂ
ਸਰੀਰਕ ਬੀਮਾਰੀਆਂ
ਦੁਖ-ਕਲੇਸ਼
ਨਰਕ

ਆਦਿ ਹਾਲਤਾਂ, ਤ੍ਰੈ-ਗੁਣੀ ਮੰਡਲ ਦੀ ਗੰਧਲੀ ਤੇ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਮਾਨਸਿਕ ਰੰਗਤ ਅਥਵਾ ਹਵਾੜ (vicious circle) ਤੋਂ ਹੀ ਉਪਜਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਕਾਰਣ (root cause) ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ 'ਭੁਲਣਾ' ਹੀ ਹੈ।

ਇਸ ਭੁੱਲ ਵਿਚੋਂ ਹੀ 'ਹਉਮੈ' ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਉਮੈ ਦੇ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ ਦੇ ਹਨੇਰ (darkness of illusive ego) ਵਿਚ ਹੀ ਇਹ ਸਾਰਾ ਤ੍ਰੈ-ਗੁਣੀ ਮਾਇਕੀ 'ਚੱਕਰ' ਉਪਜਦਾ, ਪਲਦਾ ਅਤੇ ਵਰਤਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਹਨੇਰ ਕੋਠੜੀ ਜਾਂ ਗੁਫ਼ਾ ਵਿਚ ਸੱਪ, ਠੂੰਹੇ, ਮੱਛਰ ਆਦਿ ਉਪਜਦੇ, ਪਲਦੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਦੁਖੁ ਤਦੇ ਜਾ ਵਿਸਰਿ ਜਾਵੈ ॥
ਭੁਖ ਵਿਆਪੈ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਧਾਵੈ ॥ (ਪੰਨਾ-98)

ਤੂੰ ਵਿਸਰਹਿ ਤਾਂ ਸਭੁ ਕੋ ਲਾਗੂ ਚੀਤਿ ਆਵਹਿ ਤਾਂ ਸੇਵਾ ॥ (ਪੰ.-383)

ਇਸ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ, ਸਾਡੇ ਮਨ ਬਹੁਤ ਰੋਗੀ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਸਰੀਰਕ

ਰੋਗ ਭੀ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਬੇਅੰਤ ਨੁਸਖੇ, ਟੀਕੇ, ਦਵਾਈਆਂ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਡਾਕਟਰ, ਹਕੀਮ, ਹਸਪਤਾਲ ਭੀ ਬੇਅੰਤ ਵੱਧ ਗਏ ਹਨ। ਏਥੋਂ ਤਾਈਂ ਕਿ ਹਰ ਇਕ ਬੀਮਾਰੀ ਦੇ ਖਾਸ ਡਾਕਟਰ (specialist) ਬਣ ਗਏ ਹਨ।

ਅਸੀਂ ਭੀ ਇਤਨੇ ਚੌਕੰਨੇ (alert) ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ ਕਿ ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ ਦਰਦ ਜਾਂ ਬੁਖਾਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਝੱਟ ਡਾਕਟਰ ਕੋਲ ਭਜਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਟੀਕਾ ਲਾਉਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਟੀਕਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੋਲੀਆਂ ਭੀ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾਂਦਿਆਂ ਅੱਕ ਜਾਈਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਟੀਕਿਆਂ ਅਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਜੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਕੋਈ ਇਲਾਮਤ ਘਟਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਹੋਰ ਇਲਾਮਤਾਂ (side effect) ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਕਰਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਇਉਂ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰ ਬੀਮਾਰੀਆ ਦਾ ਚੱਕਰ (vicious circle) ਚਲਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਤਾਈਂ ਮੌਤ ਸਾਡਾ ਛੁਟਕਾਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਾਉਂਦੀ।

ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ—

ਜੋ ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੋ ਸੋ ਰੋਗੀ ॥
ਰੋਗ ਰਹਿਤ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰ ਜੋਗੀ ॥ (ਪੰਨਾ–1140)

ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਸਰੀਰਕ ਰੋਗ ਤੋਂ ਬੱਚਿਆ ਭੀ ਹੈ ਤਾਂ 'ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗ' ਤਾਂ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਇਹ ਇਕ ਦੀਰਘ ਸਮਸਿਆ (serious problem) ਹੈ ਕਿ ਬਾਵਜੂਦ ਚਿਕਿਤਸਾ ਵਿਗਿਆਨ (medical science) ਦੀ ਇਤਨੀ ਤਰੱਕੀ ਅਤੇ ਬੇਅੰਤ ਇਲਾਜ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੇ, ਸਾਡੀ ਸਮੁੱਚੀ ਸਿਹਤ ਦਾ ਪੱਧਰ, ਪਿਛਲੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਗਿਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਬੜੀ ਡੂੰਘੀ ਅਤੇ ਦੀਰਘ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਘੋਖ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਲੋਕ ਸਿੱਧੇ-ਸਾਦੇ, ਭੋਲੇ-ਭਾਲੇ, ਦੈਵੀ ਰੁਚੀਆਂ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਨਿਰਮਲ, ਨਿਰਛਲ, ਨਰੋਏ, ਸੇਵਾ ਭਾਵ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨੀ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਕੁਦਰਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਦਾ ਅਤੇ ਨਿਰਛਲ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਰੋਗ ਘਟ ਹੀ ਲਗਦੇ ਸਨ।

ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਵਿਦਿਅਕ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਤਰੱਕੀ ਹੁੰਦੀ ਗਈ, ਸਾਡੀ ਸਭਿਅਤਾ (civilization) ਵਿਚ ਪਰੀਵਰਤਨ ਆਉਂਦਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਡੇ—

ਖਿਆਲ
ਸੋਚਣੀ
ਚਿਤਵਨੀ

ਰੁਚੀਆਂ
ਰੀਝਾਂ
ਗਿਆਨ
ਕਰਮ
ਧਰਮ
ਕਹਿਣੀ
ਰਹਿਣੀ-ਬਹਿਣੀ

ਆਦਿ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਪਹਿਲੂ ਵਿਚ ਕਰਾਂਤੀ ਆਉਂਦੀ ਗਈ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਹਉਮੈ ਦੇ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ ਦੇ 'ਹਨੇਰ' ਦੁਆਰਾ ਜੀਵਨ ਦਾ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਬਦਲਦੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ—

ਖ਼ੁਦਗਰਜ਼ੀ
ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ
ਕਾਮ
ਕ੍ਰੋਧ
ਲੋਭ
ਮੋਹ
ਹੰਕਾਰ
ਈਰਖਾ
ਦਵੈਤ
ਵੈਰ
ਵਿਰੋਧ
ਝਗੜੇ
ਲੜਾਈਆਂ

ਆਦਿ, ਨੀਵੇਂ ਮਾਇਕੀ ਅਉਗੁਣ ਵਧਦੇ ਗਏ, ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ ਤੇ 'ਰੋਗੀ' ਹੁੰਦੇ ਗਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ 'ਦੈਵੀ ਗੁਣ' ਘਟਦੇ ਗਏ ਅਤੇ 'ਅਸੁਰੀ ਅਉਗੁਣ' ਵਧਦੇ ਤੇ ਤੀਬਰ ਹੁੰਦੇ ਗਏ। ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਸਾਡਾ ਮਨ, ਬੁੱਧੀ, ਚਿਤ, ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ ਆਦਿ ਮੈਲੇ, ਗੰਧਲੇ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਖ਼ੁਦਗਰਜ਼ੀ, ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ, ਹੰਕਾਰ, ਈਰਖਾ, ਦਵੈਤ ਆਦਿ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਜੀਵਨ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰੀ (corrupt) ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗ ਦਾ ਅਸਰ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਤੇ ਅਵੱਸ਼ ਪੈਣਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਸਰੀਰਾਂ ਦੇ ਰੋਗ ਭੀ ਵਧਦੇ ਗਏ। ਜਿਸ ਦਾ ਸਬੂਤ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਮੈਲੇ ਅਤੇ ਰੋਗੀ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਨੀਵੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ ਤੇ ਨੀਵੇਂ ਕਰਮ ਹੀ ਉਪਜਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਖ਼ੁਦਗਰਜ਼ੀ, ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ, ਈਰਖਾ-ਦਵੈਤ, ਲੁੱਟ-ਖਸੁੱਟ, ਖੋਹਾ-ਖੋਹੀ ਅਤੇ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਧੋਖਾ ਬੇਈਮਾਨੀ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰੀ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਹਰ ਪਾਸੇ ਬੋਲ-ਬਾਲਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਲਫ਼ਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸਮੁੱਚੀ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦੇ ਰਗੋ-ਰੇਸ਼ੇ ਵਿਚ ਮਾਨਸਿਕ ਗਿਲਾਨੀ ਦਾ 'ਜ਼ਹਿਰ' (vicious poison of corruption) ਧਸ, ਵਸ, ਰਸ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ 'ਛੂਤ' ਦੀ ਮਾਰੂ ਬੀਮਾਰੀ (mortal epidemic) ਫੈਲ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਝਗੜੇ, ਲੜਾਈਆਂ, ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਵਧਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇਸ ਮਾਨਸਿਕ ਗਿਲਾਨੀ ਦੀ 'ਬਦਬੋ' ਜਾਂ 'ਹਵਾੜ' ਸਾਡੇ —

ਹਿਰਦਿਆਂ
ਮਨਾਂ
ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ
ਭਾਈਚਾਰੇ
ਕੌਮਾਂ
ਦੇਸ਼ਾਂ
ਮਜ਼ਹਬਾਂ
ਨੌਕਰਸ਼ਾਹੀ
ਮਹਿਕਮਿਆਂ
ਸਰਕਾਰਾਂ
ਧਾਰਮਿਕ ਅਸਥਾਨਾਂ
ਵਿਸ਼ਵ

ਦੇ 'ਰਗੋ-ਰੇਸ਼ੇ' ਵਿਚ ਸਮਾ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਪਹਿਲੂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਦੁਨਿਆਵੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਯੂ. ਐਨ. ਓ. (U.N.O.) ਵਰਗੀਆਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਵਿਸ਼ਵ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਭੀ ਇਸ 'ਗਿਲਾਨੀ' ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਜਾਂ ਘਟਾਉਣ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮਯਾਬ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਧਰਮ ਅਤੇ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨ ਭੀ ਇਸ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਮਾਇਕੀ ਗਿਲਾਨੀ ਦੇ 'ਅਸਰ' ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਬਚ ਸਕੇ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਉਤੇ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਬੜੀਆਂ ਆਸਾਂ ਸਨ ਕਿ ਇਸ ਮਾਰੂ ਮਾਨਸਿਕ ਬੀਮਾਰੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਜਾਂ 'ਠੱਲ੍ਹ' ਪਾਉਣਗੀਆਂ। ਅਫਸੋਸ ਅਤੇ ਦੁਖਦਾਈ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਉਚੇ-ਸੁੱਚੇ 'ਮਿਆਰ' ਦੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਇਸ ਮਾਨਸਿਕ

ਗਿਲਾਨੀ ਦੀ 'ਲਾਗ' (infection) ਲੱਗ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਯੂ. ਐਨ. ਓ. (U.N.O.) ਦੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਵੱਧਦੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਧ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਸੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ (in proportion) ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਗਿਲਾਨੀ (corruption) ਵੀ ਵਧਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ 'ਪਾਪ', ਅਤਿਆਚਾਰ, ਜ਼ੁਲਮ, ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਭੀ ਵਧਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

'ਮਰਜ਼ ਬੜ੍ਹਤੀ ਗਈ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਦਵਾ ਕੀ।'

ਸਾਡੀ ਗਿਲਾਨੀ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਉਂ ਖਿੱਚੀ ਗਈ ਹੈ—

ਕਲਿ ਕਾਤੀ ਰਾਜੇ ਕਾਸਾਈ ਧਰਮੁ ਪੰਖ ਕਰਿ ਉਡਰਿਆ ॥
ਕੂੜੁ ਅਮਾਵਸ ਸਚੁ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀਸੈ ਨਾਹੀ ਕਹ ਚੜਿਆ ॥ (ਪੰਨਾ-145)

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਭੀ ਇਸ ਗਿਲਾਨੀ ਉਤੇ ਇਉਂ ਟਕੋਰ ਮਾਰੀ ਹੈ—

ਕਲਿ ਆਏ ਕੁਤੇ ਮੁਹੀ ਖਾਜੁ ਹੋਇਆ ਮੁਰਦਾਰ ਗੁਸਾਈ।
ਰਾਜੇ ਪਾਪ ਕਮਾਵਦੇ ਉਲਟੀ ਵਾੜ ਖੇਤ ਕਉ ਖਾਈ।
ਪਰਜਾ ਅੰਧੀ ਗਿਆਨ ਬਿਨੁ ਕੂੜੁ ਕੁਸਤਿ ਮੁਖਹੁ ਆਲਾਈ।
ਚੇਲੇ ਸਾਜ ਵਜਾਇਦੇ ਨਚਨਿ ਗੁਰੂ ਬਹੁਤੁ ਬਿਧਿ ਭਾਈ।
ਚੇਲੇ ਬੈਠਨਿ ਘਰਾਂ ਵਿਚਿ ਗੁਰ ਉਠਿ ਘਰੀ ਤਿਨਾੜੇ ਜਾਈ।
ਕਾਜੀ ਹੋਏ ਰਿਸਵਤੀ ਵਢੀ ਲੈ ਕੇ ਹਕ ਗਵਾਈ।
ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਖੈ ਦਾਮ ਹਿਤ ਭਾਵੈ ਆਇ ਕਿਥਾਊ ਜਾਈ।
ਵਰਤਿਆ ਪਾਪ ਸਭਸ ਜਗ ਮਾਂਹੀ ॥ (ਵਾ. ਭਾ. ਗੁ. 1/30)

ਅਜ ਕਲ ਇਹ 'ਮਾਨਸਿਕ ਗਿਲਾਨੀ' ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਈ ਗੁਣਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਧ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦੇ 'ਰਗੋ-ਰੇਸ਼ੇ' ਵਿਚ ਰਚ-ਮਿਚ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਲਾ-ਇਲਾਜ ਭਾਸਦੀ ਹੈ।

ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦੀ ਇਸ ਭਿਆਨਕ ਅਤੇ ਦੁਖਦਾਈ ਅਧੋਗਤੀ (human tragedy) ਦੇ ਕਾਰਣ ਅਤੇ ਇਲਾਜ ਦੀ ਬਾਬਤ ਦੀਰਘ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਖੋਜ ਕਰਨ ਦੀ ਅਤਿਅੰਤ ਲੋੜ ਹੈ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਇਸ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਦੀਰਘ (important and serious problem) ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਉਦਮ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ—

ਜਦ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਤਕਲੀਫ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਫੌਰਨ ਉਸ ਦਾ ਓਹੜ-ਪੋਹੜ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਜਾਂ ਡਾਕਟਰ ਕੋਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਜਦ ਤਾਈਂ ਤਕਲੀਫ਼ ਦੂਰ ਨਾ ਹੋਵੇ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਪਰਹੇਜ਼ ਭੀ ਰਖਦੇ ਹਾਂ।

ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਅਸੀਂ ਕਈ ਜਨਮਾਂ ਤੋਂ ਬੀਮਾਰ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਗਿਲਾਨੀ ਨਾਲ 'ਲਥ-ਪਥ' ਹੋ ਕੇ ਅਤਿਅੰਤ ਦੁਖੀ ਹੋ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਤੇ 'ਹਾਏ- ਹਾਏ' ਕਰਕੇ ਵਿਰਲਾਪ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਪਲਚਿ ਪਲਚਿ ਸਗਲੀ ਮੁਈ ਝੂਠੇ ਧੰਧੈ ਮੋਹੁ ॥ (ਪੰਨਾ-133)

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਇਸੁ ਮਨ ਕਉ ਮਲੁ ਲਾਗੀ ਕਾਲਾ ਹੋਆ ਸਿਆਹੁ॥
ਖੰਨਲੀ ਧੋਤੀ ਉਜਲੀ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸਉ ਧੋਵਣਿ ਪਾਹੁ ॥ (ਪੰਨਾ-651)

ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ਬਹੁ ਕਰਮ ਕਮਾਵਹਿ ਹੋਰਿ ॥
ਨਾਨਕ ਜਮਪੁਰਿ ਬਧੇ ਮਾਰੀਅਹਿ ਜਿਉ ਸੰਨੀ ਉਪਰਿ ਚੋਰ ॥ (ਪੰ.-1247)

ਪਾਪੀ ਕਰਮ ਕਮਾਵਦੇ ਕਰਦੇ ਹਾਏ ਹਾਇ ॥
ਨਾਨਕ ਜਿਉ ਮਥਨਿ ਮਾਧਾਣੀਆ ਤਿਉ ਮਥੇ ਧ੍ਰਮਰਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ-1425)

ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਗਿਲਾਨੀ ਵਾਲੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਪਹਿਲੂ ਵਿਚ ਭਾਂਤ-ਭਾਂਤ ਦੇ ਅਤਿਅੰਤ ਦੁਖਦਾਈ ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਰੋਗ ਭੁਗਤਦਿਆਂ ਅਤੇ 'ਹਾਏ-ਹਾਏ' ਕਰਨ ਦੇ 'ਬਾਵਜੂਦ', ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਦੀਰਘ ਤਰਸਯੋਗ, ਦੁਖਦਾਈ ਅਧੋਗਤੀ ਦਾ—

ਅਹਿਸਾਸ ਹੀ ਨਹੀਂ
ਖਿਆਲ ਹੀ ਨਹੀਂ
ਸਮਝ ਹੀ ਨਹੀਂ
ਖੋਜ ਹੀ ਨਹੀਂ

ਅਤੇ ਐਸੀ 'ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਗਿਲਾਨੀ' ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਕੋਈ—

ਓਹੜ-ਪੋਹੜ
ਸਾਧਨ
ਉਦਮ
ਇਲਾਜ

ਤਾਂ ਕੀ ਕਰਨਾ ਸੀ—

ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਗਿਲਾਨੀ' ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਕਾਰਨਾਂ (root causes) ਨੂੰ—

ਜਾਨਣ
ਸਮਝਣ
ਵਿਚਾਰਨ
ਪਹਿਚਾਨਣ
ਬੁੱਝਣ
ਖੋਜਣ

ਦੀ ਲੋੜ ਭੀ ਨਹੀਂ ਭਾਸਦੀ।

ਯਾਦ ਰਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਗੱਲਾਂ ਇਹ ਹਨ—

1. ਦੀਰਘ ਖਤਰਨਾਕ ਸਰੀਰਕ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਤਪਦਿਕ, ਕੋਹੜ, ਕੈਂਸਰ ਆਦਿ ਤਾਂ 'ਮੌਤ' ਅਥਵਾ 'ਸਰੀਰ ਛੱਡਣ' ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਲਹਿ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

2. ਪਰ ਨੀਵੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਗਿਲਾਨੀ ਦੀਆਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਤਾਂ ਮੌਤ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਭੀ, 'ਜੀਵ' ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

3. ਇਹ ਮਾਨਸਿਕ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਅਗਲਿਆਂ ਜਨਮਾਂ ਵਿੱਚ ਭੀ 'ਸੂਦ- ਦਰ-ਸੂਦ' (cummulative compound interest) ਵਾਂਗ ਤੀਬਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ 'ਸਹੇੜੇ' ਹੋਏ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਅਸਰ ਹੇਠ 'ਕਰਮ-ਬੱਧ' ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।

4. ਸ਼ਾਹੂਕਾਰਾਂ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵਾਂਗ, ਸਾਡੇ ਕਰਮਾਂ ਅਥਵਾ ਪਾਪਾਂ ਦਾ 'ਖਾਤਾ' ਜਾਂ ਲੇਖਾ ਜਨਮਾਂ ਤਾਂਈਂ 'ਬੇ-ਬਾਕ' (clear) ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜਿਸ ਕਾਰਣ 'ਜਮ-ਜੇਵਰੀ' ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਸਾਡੇ ਗਲੋਂ ਨਹੀਂ ਲਹਿਦੀ।

5. ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਜੇ ਕੋਈ ਪਾਠ, ਪੂਜਾ, ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਆਦਿ ਸਾਧਨ ਕਰਦੇ ਭੀ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਮਾੜਾ ਮੋਟਾ 'ਫਲ' ਪਿਛਲੇ ਘੋਰ 'ਪਾਪਾਂ' ਦੇ 'ਸੂਦ' ਵਿਚ ਕਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡਾ ਲੇਖਾ ਨਹੀਂ ਨਿਬੜਦਾ।

   ਕਰਮ ਧਰਮ ਪਾਖੰਡ ਜੋ ਦੀਸਹਿ
   ਤਿਨ ਜਮੁ ਜਾਗਾਤੀ ਲੂਟੈ ॥ (ਪੰਨਾ-747)

   ਪੁੰਨ ਦਾਨੁ ਜੋ ਬੀਜਦੇ ਸਭ ਧਰਮਰਾਇ ਕੈ ਜਾਈ ॥ (ਪੰਨਾ-1414)

6. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਗਿਲਾਨੀ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਮਨ ਅਤੇ ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ 'ਮਨੂਰ' ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੰਦਗੀ ਦੇ ਕੀੜਿਆਂ ਵਾਂਗ ਇਸ ਗਿਲਾਨੀ ਵਾਲੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਹੀ 'ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਜਾਂ ਢੀਠ' (immune) ਹੋ ਕੇ, ਤ੍ਰੈ-ਗੁਣੀ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਦੇ 'ਅਥਾਹ ਬਿਖਮ ਸਾਗਰ', 'ਅੰਧ ਘੋਰ' ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਗੋਤੇ ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ।

   ਪਲਚਿ ਪਲਚਿ ਸਗਲੀ ਮੁਈ ਝੂਠੈ ਧੰਧੈ ਮੋਹੁ ॥ (ਪੰਨਾ-133)

ਜੁਗਾਂ-ਜੁਗਾਂਤਰਾਂ ਤੋਂ ਗੁਰੂ, ਅਵਤਾਰ, ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਖਸੀ ਜੀਵਨੀਆਂ ਅਤੇ ਬਾਣੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਆਤਮਿਕ ਗਿਲਾਨੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਤਾੜਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਭੀ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਇਲਾਹੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਉਂ ਤਾੜਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਕੋਟਿ ਬਿਘਨ ਤਿਸੁ ਲਾਗਤੇ ਜਿਸ ਨੋ ਵਿਸਰੈ ਨਾਉ ॥
ਨਾਨਕ ਅਨਦਿਨੁ ਬਿਲਪਤੇ ਜਿਉ ਸੁੰਞੈ ਘਰਿ ਕਾਉ ॥ (ਪੰਨਾ-522)

ਅਨਕਾਏ ਰਾਤੜਿਆ ਵਾਟ ਦੁਹੇਲੀ ਰਾਮ ॥
ਪਾਪ ਕਮਾਵਦਿਆ ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਨ ਬੇਲੀ ਰਾਮ ॥
ਕੋਈ ਨ ਬੇਲੀ ਹੋਈ ਤੇਰਾ ਸਦਾ ਪਛੋਤਾਵਹੇ ॥
ਗੁਨ ਗੁਪਾਲ ਨ ਜਪਹਿ ਰਸਨਾ ਫਿਰਿ ਕਦਹੁ ਸੇ ਦਿਹ ਆਵਹੇ ॥ (ਪੰਨਾ-546)

ਮਨ ਰੇ ਸੰਸਾਰੁ ਅੰਧ ਗਹੇਰਾ ॥
ਚਹੁ ਦਿਸ ਪਸਰਿਓ ਹੈ ਜਮ ਜੇਵਰਾ ॥ (ਪੰਨਾ-654)

ਮਨ ਮੇਰੇ ਭੂਲੇ ਕਪਟੁ ਨ ਕੀਜੈ ॥
ਅੰਤਿ ਨਿਬੇਰਾ ਤੇਰੇ ਜੀਅ ਪਹਿ ਲੀਜੈ ॥ (ਪੰਨਾ-656)

ਪਾਪ ਕਰੇਦੜ ਸਰਪਰ ਮੁਠੇ ॥ ਅਜਰਾਈਲਿ ਫੜੇ ਫੜਿ ਕੁਠੇ ॥
ਦੋਜਕਿ ਪਾਏ ਸਿਰਜਣਹਾਰੈ ਲੇਖਾ ਮੰਗੈ ਬਾਣੀਆ ॥
ਸੰਗਿ ਨ ਕੋਈ ਭਈਆ ਬੇਬਾ ॥ ਮਾਲੁ ਜੋਬਨੁ ਧਨੁ ਛੋਡਿ ਵਞੇਸਾ ॥
ਕਰਣ ਕਰੀਮ ਨ ਜਾਤੋ ਕਰਤਾ ਤਿਲ ਪੀੜੇ ਜਿਉ ਘਾਣੀਆ ॥
ਖੁਸਿ ਖੁਸਿ ਲੈਦਾ ਵਸਤੁ ਪਰਾਈ ॥ ਵੇਖੈ ਸੁਣੇ ਤੇਰੈ ਨਾਲਿ ਖੁਦਾਈ ॥
ਦੁਨੀਆ ਲਬਿ ਪਇਆ ਖਾਤ ਅੰਦਰਿ ਅਗਲੀ ਗਲ ਨ ਜਾਣੀਆ ॥
ਜਮਿ ਜਮਿ ਮਰੈ ਮਰੈ ਫਿਰਿ ਜੰਮੈ ॥ ਬਹੁਤੁ ਸਜਾਇ ਪਇਆ ਦੇਸਿ ਲੰਮੈ॥
ਜਿਨਿ ਕੀਤਾ ਤਿਸੈ ਨ ਜਾਣੀ ਅੰਧਾ ਤਾ ਦੁਖੁ ਸਹੈ ਪਰਾਣੀਆ ॥ (ਪੰ.-1019)

(ਚਲਦਾ.........)

ਪਾਪ ਪੁੰਨ
ਭਾਗ-2

ਸਾਡੀ ਬੁੱਧੀ ਇਤਨੀ ਮਲੀਨ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਕਿ ਇਤਨੇ ਪਾਠ, ਕਥਾ, ਕੀਰਤਨ ਕਰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਭੀ ਸਾਡੇ ਮਨ ਉਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ 'ਚੋਟ' ਲਗਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਇਆ ਦੀ ਗੂੜ੍ਹੀ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਘੂਕ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਹਾਂ।

ਜੇ ਕਦੇ ਮਾੜਾ-ਮੋਟਾ ਮਾਨਸਿਕ ਹਲੋਰਾ ਜਾਂ ਵੈਰਾਗ (emotional feelings) ਆਉਂਦਾ ਭੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ 'ਹਲੋਰਾ' ਭੀ ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੰਮੀ ਹੋਈ ਗਿਲਾਨੀ ਦੀ 'ਹਵਾੜ' ਨਾਲ ਛੇਤੀ ਹੀ ਉਡ-ਪੁਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਓਹੀ ਅਣਭਿੱਜ ਪੱਥਰ ਦੇ ਪੱਥਰ ਹੀ ਬਣੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਪੁਰਾਣੇ ਮਨ ਦੇ ਸੁਭਾਉ ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿਚ ਰੁੜ੍ਹਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੇ ਸਾਡੀ ਇਸ ਹਾਲਤ ਉਤੇ ਬੜਾ ਕਟਾਖ-ਮਈ ਤਾਹਨਾ ਮਾਰਿਆ ਹੈ—

ਮਨਮੁਖੁ ਲੋਕੁ ਸਮਝਾਈਐ ਕਦਹੁ ਸਮਝਾਇਆ ਜਾਇ ॥
ਮਨਮੁਖੁ ਰਲਾਇਆ ਨਾ ਰਲੈ ਪਇਐ ਕਿਰਤਿ ਫਿਰਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ-87)

ਮਨ ਮੂਰਖ ਅਜਹੂ ਨਹ ਸਮਝਤ ਸਿਖ ਦੈ ਹਾਰਿਓ ਨੀਤ ॥ (ਪੰਨਾ-536)

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਹੀ ਘੜੀ ਹੋਈ ਪਾਪਾਂ ਦੀ 'ਜੇਵੜੀ' ਨਾਲ ਕਰਮ-ਬੱਧ ਹੋ ਕੇ ਤ੍ਰੈ-ਗੁਣੀ ਮਾਇਕੀ ਘੁੰਮਣ ਘੇਰੀ (vicious whirlpool) ਵਿਚ ਗੋਤੇ ਖਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਘੋਰ ਨਰਕ ਭੋਗ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਪਹਿਲਾਂ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸਮਝਾਉਂਦੇ, ਘੂਰਦੇ ਅਤੇ ਤਾੜਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਜੇ ਬੱਚਾ ਫਿਰ ਵੀ ਨਾ ਸੁਧਰੇ ਤਾਂ ਸਖਤ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਕੋਟਿ ਬਿਘਨ ਤਿਸੁ ਲਾਗਤੇ ਜਿਸ ਨੋ ਵਿਸਰੈ ਨਾਉ॥
ਨਾਨਕ ਅਨਦਿਨੁ ਬਿਲਪਤੇ ਜਿਉ ਸੁੰਞੈ ਘਰਿ ਕਾਉ॥ (ਪੰਨਾ-522)

ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ਬਹੁ ਕਰਮ ਕਮਾਵਹਿ ਹੋਰਿ॥
ਨਾਨਕ ਜਮ ਪੁਰਿ ਬਧੇ ਮਾਰੀਅਹਿ ਜਿਉ ਸੰਨ੍ਹੀ ਉਪਰਿ ਚੋਰ॥ (ਪੰਨਾ-1247)

ਫਰੀਦਾ ਤਿਨ੍ਹਾ ਮੁਖ ਡਰਾਵਣੇ ਜਿਨਾ ਵਿਸਾਰਿਓਨੁ ਨਾਉ॥

ਐਥੈ ਦੁਖ ਘਣੇਰਿਆ ਅਗੈ ਠਉਰ ਨ ਠਾਉ॥ (ਪੰਨਾ–1383)

ਜਦ ਸਾਡੇ 'ਪਾਪਾਂ' ਦੀ ਅਤਿ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਲਾਹੀ 'ਹੁਕਮ' ਅਨੁਸਾਰ ਜਮਾਂ ਦਾ 'ਠੇਂਗਾ' (shock treatment) ਲਗਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਮਾਇਕੀ ਨੀਂਦਰ ਤੋਂ ਜਾਗ ਕੇ 'ਹੇ–ਰਾਮ' ਆਖਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾ ਕੇ 'ਤੋਬਾ' ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਦੁਖਿ ਲਾਗੈ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਚਿਤਾਰੀ ॥ ....
ਰੋਗ ਗਿਰਸਤ ਚਿਤਾਰੇ ਨਾਉ॥ (ਪੰਨਾ–196)

ਸਾਕਤ ਜਮ ਕੀ ਕਾਣਿ ਨ ਚੂਕੈ ॥
ਜਮ ਕਾ ਡੰਡੁ ਨ ਕਬਹੂ ਮੂਕੈ ॥ (ਪੰਨਾ–1030)

ਮਨਮੁਖੁ ਅੰਧਾ ਅੰਧੁ ਕਮਾਏ ॥
ਬਹੁ ਸੰਕਟ ਜੋਨੀ ਭਰਮਾਏ ॥
ਜਮ ਕਾ ਜੇਵੜਾ ਕਦੇ ਨ ਕਾਟੈ ਅੰਤੇ ਬਹੁ ਦੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥ (ਪੰਨਾ–1068)

ਕਬੀਰ ਜਮ ਕਾ ਠੇਂਗਾ ਬੁਰਾ ਹੈ ਓਹੁ ਨਹੀ ਸਹਿਆ ਜਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ–1368)

ਪਾਪੀ ਕਰਮ ਕਮਾਵਦੇ ਕਰਦੇ ਹਾਏ ਹਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਜਿਉ ਮਥਨਿ ਮਾਧਾਣੀਆ ਤਿਉ ਮਥੇ ਧ੍ਰਮਰਾਇ॥ (ਪੰਨਾ–1425)

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ 'ਮੋੜ' ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸਤਸੰਗ ਦੁਆਰਾ ਆਤਮਿਕ 'ਜੀਵਨ ਸੇਧ' ਲੈ ਕੇ ਪਾਠ–ਪੂਜਾ, ਕਰਮ–ਧਰਮ ਆਦਿ ਸਾਧਨ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਪਰ, ਛੇਤੀ ਹੀ ਇਹ ਸਾਰੀ ਕਹਾਣੀ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਫਿਰ ਉਸੇ ਜਨਮਾਂ–ਜਨਮਾਂ ਦੀ ਘਸੀ ਹੋਈ ਪੁਰਾਣੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ (old groove) ਵਿਚ ਵਹਿਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।

ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਿਆਰੀ ਅੰਸ਼ 'ਜੀਵ' ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਇਕੀ 'ਮੋਹ ਮਾਇਆ' ਦੇ ਅਥਾਹ 'ਬਿਖਮ ਸੋਕ ਸਾਗਰ' ਅਤੇ 'ਅੰਧ ਗਹੇਰਾ ਸੰਸਾਰ' ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਤੇ ਕੱਢਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਦਿਆਲੂ 'ਬਿਰਧ' ਅਨੁਸਾਰ ਸਮੇਂ–ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਗੁਰੂ, ਅਵਤਾਰ, ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਜਗ ਵਿਚ ਪਠਾਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜੀਵਨੀਆਂ ਅਤੇ ਬਾਣੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸੱਚੀ–ਸੁੱਚੀ ਆਤਮਿਕ ਸੇਧ ਦੇ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਮਾਇਕੀ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਗਿਲਾਨੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਤੇ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ।

ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਭੀ ਸਾਨੂੰ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਗਿਲਾਨੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਅਤੇ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਸੌਖੇ ਅਤੇ ਸੋਹਣੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਹਨ—

ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਜਪਹੁ ਮਨ ਮੇਰੇ

ਜਿਤੁ ਸਿਮਰਤ ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪ ਲਹਾਤੀ॥ (ਪੰਨਾ–88)

ਸਾਧੂ ਸੰਗਿ ਤਰੀਜੈ ਸਾਗਰੁ ਕਟੀਐ ਜਮ ਕੀ ਫਾਸਾ ਜੀਉ॥ (ਪੰਨਾ–108)

ਸਿਮਰਉ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਸੁਖੁ ਪਾਵਉ॥
ਕਲਿ ਕਲੇਸ ਤਨ ਮਾਹਿ ਮਿਟਾਵਉ॥ (ਪੰਨਾ–262)

ਕੋਟਿ ਅਪ੍ਰਾਧ ਸਾਧਸੰਗਿ ਮਿਟੈ॥
ਸੰਤ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ ਜਮ ਤੇ ਛੁਟੈ॥ (ਪੰਨਾ– 296)

ਕੋਟਿ ਪਰਾਧ ਮਿਟੇ ਖਿਨ ਭੀਤਰਿ ਜਾਂ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਸਮਾਰੇ॥ (ਪੰਨਾ–670)

ਪ੍ਰਭੁ ਚਿਤਿ ਆਵੈ ਤਾ ਕੈਸੀ ਭੀੜ॥
ਹਰਿ ਸੇਵਕ ਨਾਹੀ ਜਮ ਪੀੜ॥ (ਪੰਨਾ–802)

ਅਵਰਿ ਉਪਾਵ ਸਭਿ ਤਿਆਗਿਆ ਦਾਰੂ ਨਾਮੁ ਲਇਆ॥
ਤਾਪ ਪਾਪ ਸਭਿ ਮਿਟੇ ਰੋਗ ਸੀਤਲ ਮਨੁ ਭਇਆ॥ (ਪੰਨਾ–817)

ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਸਦਾ ਮਨਿ ਵਸੈ ਜਮੁ ਜੋਹਿ ਨ ਸਕੈ ਤਿਸੁ॥ (ਪੰਨਾ–854)

ਮੇਰੇ ਮਨ ਨਾਮੁ ਨਿਤ ਨਿਤ ਲੇਹ॥
ਜਲਤ ਨਾਹੀ ਅਗਨਿ ਸਾਗਰ ਸੂਖੁ ਮਨਿ ਤਨਿ ਦੇਹ॥ (ਪੰਨਾ–1006)

ਜਿਸੁ ਮਨਿ ਵਸੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਨਿਕਟਿ ਨ ਆਵੈ ਪੀਰ॥
ਭੁਖ ਤਿਖ ਤਿਸੁ ਨ ਵਿਆਪਈ ਜਮੁ ਨਹੀ ਆਵੈ ਨੀਰ॥ (ਪੰਨਾ–1102)

ਸਾਡਾ ਮਨ ਬੜਾ ਚੰਚਲ ਅਤੇ 'ਲਾਈ–ਲੱਗ (high susceptible) ਹੈ। ਜਿੰਨੀ ਲਾਈ ਗਲੀਂ, ਉਸੇ ਨਾਲ ਉਠ ਚੱਲੀ' ਦੀ ਕਹਾਵਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਡਾ ਮਨ ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ ਬਾਹਰਲਾ ਅਸਰ 'ਗ੍ਰਹਿਣ' ਕਰਕੇ 'ਤਾਤਾ–ਸੀਰਾ' ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਜਨਮਾਂ–ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਤੋਂ ਬੇਅੰਤ ਬਾਹਰਲੇ ਅਸਰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦੇ ਆਏ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ 'ਦੁਹਰਾ ਕੇ' ਜਾਂ 'ਘੋਟ ਕੇ' (repeat) ਆਪਣੇ ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ ਦੇ ਸਟੋਰ (sub-conscious mind) ਵਿਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਬਾਹਰਲੀ ਉਕਸਾਹਟ (exciting cause) ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ (inner computer) ਦੀਆਂ ਡੂੰਘੀਆਂ ਤੈਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੁਰਾਣੀ ਮਾਨਸਿਕ ਗਿਲਾਨੀ ਦੀ ਹਵਾੜ ਉਭਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਉਸ ਮਾਨਸਿਕ ਰੰਗਤ ਦੇ ਅਸਰ ਹੇਠ ਬੇਬਸ, ਕਰਮ–ਬੱਧ ਹੋ ਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਨੀਵੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਜਾਣਦੇ–ਬੁੱਝਦੇ ਹੋਏ ਭੈੜੇ ਕਰਮ ਜਾਂ ਪਾਪ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਾਂ।

ਜਾਨਿ ਬੂਝ ਕੈ ਬਾਵਰੇ ਤੈ ਕਾਜੁ ਬਿਗਾਰਿਓ॥

ਪਾਪ ਕਰਤ ਸੁਕਚਿਓ ਨਹੀ ਨਹ ਗਰਬੁ ਨਿਵਾਰਿਓ॥ (ਪੰਨਾ-727)

ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਫਾਹੀ ਫਾਸੈ ਕਊਆ॥
ਫਿਰਿ ਪਛੁਤਾਨਾ ਅਬ ਕਿਆ ਹੂਆ॥ (ਪੰਨਾ-935)

ਕਬੀਰ ਮਨੁ ਜਾਨੈ ਸਭ ਬਾਤ ਜਾਨਤ ਹੀ ਅਉਗਨੁ ਕਰੈ॥
ਕਾਹੇ ਕੀ ਕੁਸਲਾਤ ਹਾਥਿ ਦੀਪੁ ਕੂਏ ਪਰੈ॥ (ਪੰਨਾ-1376)

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਮਨ ਦੇ —

ਨੀਵੇਂ ਖਿਆਲਾਂ
ਨੀਵੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ
ਮਲੀਨ ਰੰਗਤ
ਮਾਨਸਿਕ ਗਿਲਾਨੀ
ਭੈੜੇ ਕਰਮਾਂ
ਪਾਪਾਂ

ਲਈ, ਅਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਭੀ ਸਾਡੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਹੀ ਭੁਗਤਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਨੀਵੇਂ ਖਿਆਲਾਂ ਜਾਂ ਰੁਚੀਆਂ ਦਾ ਕਾਰਣ ਸਾਡੀ 'ਸੰਗਤ' ਹੀ ਹੈ। 'ਸੰਗਤ' ਸਿਰਫ ਇਨਸਾਨਾਂ ਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਬਲਕਿ ਕਿਤਾਬਾਂ, ਖਿਆਲਾਂ ਜਾਂ ਯਾਦਾਂ ਦੀ ਭੀ ਸੰਗਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਅਲਿਪਤ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਸਾਡੇ ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਤੈਹਾਂ ਵਿਚਲੀ ਹਵਾੜ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਆਪੇ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਇ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਉਭਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ ਨੂੰ ਗੰਦਿਆਂ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਜੋ ਜੈਸੀ ਸੰਗਤਿ ਮਿਲੈ ਸੋ ਤੈਸੋ ਫਲੁ ਖਾਇ॥ (ਪੰਨਾ-1369)

ਇਸੇ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਉਚੀ-ਸੁੱਚੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਹੈ —

ਮਹਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਸਾਧ ਕਾ ਸੰਗੁ॥
ਜਿਸੁ ਭੇਟਤ ਲਾਗੈ ਪ੍ਰਭ ਰੰਗੁ॥ (ਪੰਨਾ-393)

ਸੰਤਨ ਸਿਉ ਮੇਰੀ ਲੇਵਾ ਦੇਵੀ ਸੰਤਨ ਸਿਉ ਬਿਉਹਾਰਾ॥
ਸੰਤਨ ਸਿਉ ਹਮ ਲਾਹਾ ਖਾਟਿਆ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਭਰੇ ਭੰਡਾਰਾ॥ (ਪੰਨਾ-614)

ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਕੈ ਬਾਸਬੈ ਕਲਮਲ ਸਭਿ ਨਸਨਾ॥

ਪ੍ਰਭ ਸੇਤੀ ਰੰਗਿ ਰਾਤਿਆ ਤਾ ਤੇ ਗਰਭਿ ਨ ਗ੍ਰਸਨਾ॥ (ਪੰਨਾ-811)

ਹੋਹੁ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸੁਆਮੀ ਮੇਰੇ ਸੰਤਾਂ ਸੰਗਿ ਵਿਹਾਵੇ॥
ਤੁਧਹੁ ਭੁਲੇ ਸਿ ਜਮਿ ਜਮਿ ਮਰਦੇ ਤਿਨ ਕਦੇ ਨ ਚੁਕਨਿ ਹਾਵੇ॥ (ਪੰਨਾ-961)

ਸੰਤ ਮੰਡਲ ਮਹਿ ਹਰਿ ਮਨਿ ਵਸੈ॥ਸੰਤ ਮੰਡਲ ਮਹਿ ਦੁਰਤੁ ਸਭੁ ਨਸੈ॥
ਸੰਤ ਮੰਡਲ ਮਹਿ ਨਿਰਮਲ ਰੀਤਿ॥ਸੰਤ ਸੰਗਿ ਹੋਇ ਏਕ ਪਰੀਤਿ॥ (ਪੰਨਾ-1146)

ਮਾਧੋ ਸਾਧੂ ਜਨ ਦੇਹੁ ਮਿਲਾਇ॥
ਦੇਖਤ ਦਰਸੁ ਪਾਪ ਸਭਿ ਨਾਸਹਿ ਪਵਿਤ੍ਰ ਪਰਮ ਪਦੁ ਪਾਇ॥ (ਪੰਨਾ-1178)

ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਜਦ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰੋਂ ਮਲੀਨ ਖਿਆਲ ਉਠਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ 'ਘੋਟਦੇ' ਹਾਂ ਜਾਂ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਨੀਵੇਂ ਖਿਆਲ ਸਾਡੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਡੂੰਘਾਈਆਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਧੱਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਫੇਰ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਸਾਡੇ ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ ਵਿਚ ਵੱਸ-ਰਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਡਾ ਸੁਭਾਓ ਜਾਂ ਆਚਰਣ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਮੌਕਾ ਮਿਲਣ ਤੇ 'ਹਵਾੜ' ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਬਾਹਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਸਾਡੇ ਕਰਮ ਜਾਂ ਭਾਗ ਬਣਦੇ ਹਨ।

ਉਪਰਲੀ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ 'ਸੰਗਤ' ਦੇ ਅਸਰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਡੇ ਮਨ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਜਾਂ ਮਾੜੀ 'ਰੰਗਤ' ਚੜ੍ਹਦੀ ਹੈ।

'ਸੰਗਤ' ਕਈ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਹਾ ਕਿ—

1. ਸ਼ਖਸੀ ਸੰਗਤ
2. ਲਿਖਤੀ ਸੰਗਤ
3. ਖਿਆਲੀ ਸੰਗਤ
4. ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ
5. ਨਿਗਾਹ ਦੀ ਸੰਗਤ
6. ਮੁਰਦਿਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ, ਆਦਿ।

ਸ਼ਖਸੀ ਅਤੇ ਲਿਖਤੀ ਆਦਿ ਸੰਗਤ ਦੇ ਅਸਰਾਂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਵਾਕਿਫ ਹਨ, ਜਾਂ ਤਜਰਬਾ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ 'ਖਿਆਲੀ ਸੰਗਤ' ਸੂਖਮ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਇਸ ਤੋਂ ਲੋਕ ਅਣਜਾਣ ਅਤੇ ਬੇ-ਪ੍ਰਵਾਹ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਆਪਣੇ ਖਿਆਲਾਂ ਤੇ ਸੋਚਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਚੰਗੀ ਜਾਂ ਮਾੜੀ ਦੁਨੀਆਂ ਰਚਦਾ ਤੇ ਵਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

Man is incessantly weaving his own good or bad world, inside and around himself, by his own thoughts, like a silkworm, and suffers the consequences of his own thoughts and deeds, thereby creating his own fate and destiny.

ਜਦ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਚੇਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਚੰਗੇ-ਮਾੜੇ, ਗੁਣ-ਅਉਗੁਣ ਸਾਡੇ ਮਨ ਦੇ ਸ਼ੀਸ਼ੇ (screen) ਉਤੇ ਉਘੜ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਉੱਚੇ ਜੀਵਨ

ਵਾਲੇ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਯਾਦ ਆਵੇ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਤਨ-ਮਨ-ਹਿਰਦਾ, ਸ਼ਰਧਾ-ਭਾਵਨੀ, ਪ੍ਰੀਤ, ਪ੍ਰੇਮ, ਰਸ, ਚਾਓ, ਖੇੜਾ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜੇ ਕੋਈ 'ਮਨਮੁਖ' ਚੇਤੇ ਆ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਨਫਰਤ (allergy) ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਫੌਰਨ ਸਾਡਾ ਮਨ-ਤਨ-ਹਿਰਦਾ, ਈਰਖਾ, ਦਵੈਤ, ਕ੍ਰੋਧ ਅਤੇ ਨਫਰਤ ਨਾਲ ਭਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਅਸਰ ਸਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਨਫਰਤ ਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਦੀ 'ਝਲਕ' ਅਤੇ 'ਮੱਥੇ ਉਤੇ ਤਿਊੜੀਆਂ' ਰਾਹੀਂ ਫੌਰਨ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਸਾਡੇ ਸਮੁੱਚੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ 'ਸਣ-ਕਪੜੀਂ' ਕ੍ਰੋਧ ਅਤੇ ਘਿਰਨਾ ਦੀ 'ਅੱਗ' ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਸਰ ਢੇਰ ਚਿਰ ਤਾਈਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਲਾਈ ਹੋਈ ਗੁੱਝੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੜਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਸਾਡੀ ਅੰਦਰਲੀ ਖਿਆਲੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ, 'ਉਤਮ ਪੁਰਸ਼' ਤਾਂ ਥੋੜੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਵੀ ਘੱਟ ਹੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਨੀਵੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਖਿਆਲੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਭੀੜ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜੋ ਸਾਡੀ ਮਾਨਸਿਕ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਭੜਥੂ ਪਾਈ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਇੱਕ ਮਨਮੁਖ ਦੀ 'ਖਿਆਲੀ ਸੰਗਤ' ਦਾ ਭਾਂਬੜ ਠੰਡਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦੂਜਾ ਮਨਮੁਖ ਯਾਦ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਫ਼ਰਤ ਅਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਦੇ ਭਾਂਬੜ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਆਪੂੰ ਵਸਾਈ ਹੋਈ ਖਿਆਲੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਨਫ਼ਰਤ, ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ ਅਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਦੇ ਭਾਂਬੜ ਵਿਚ ਸੜਦੇ-ਬਲਦੇ-ਕੁਲਝਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਮਨ ਮਨੂਰ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬਾਹਰਲੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਅਲੇਪ ਰਹਿ ਕੇ ਬਚ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਸਾਡੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਧੁਰ ਤੈਹਾਂ ਵਿਚ ਵਸਾਈ ਹੋਈ 'ਖਿਆਲੀ ਦੁਨੀਆਂ' ਦੇ ਅਸਰ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਅਤੀ ਕਠਿਨ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਸਾਡੇ ਰਗੋ-ਰੇਸ਼ੇ ਵਿਚ ਵਸ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਦ ਕਦੇ ਸਾਡਾ ਮਨ ਬਾਹਰਲੇ ਰੁਝੇਵੇਂ ਤੋਂ ਵੇਹਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਕਰਵਾ ਦੇਵੇ, ਤਾਂ ਅੰਤ੍ਰੀਵ ਰੋਸੇ-ਗਿਲੇ, ਈਰਖਾ-ਦਵੈਤ, ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ ਦੀਆਂ ਗੁੱਝੀਆਂ ਮਿਸਲਾਂ (unwritten case files) ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ, ਅਸੀਂ ਖਾਹਮਖਾਹ ਮਾਨਸਿਕ ਕਲਪਨਾ, ਕਲੇਸ਼, ਕਰਿਝਨਾ ਅਤੇ ਸਾੜੇ ਸਹੇੜ ਕੇ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਏਥੇ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀਂ, ਇਹੋ ਜੇਹੀਆਂ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਕਲਪਨਾ ਦੇ ਜ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਹਰ ਵਾਰੀ ਘੋਟਣ ਨਾਲ, ਮਨ ਅਤੇ ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ ਵਿਚ ਇਹ 'ਮਾਨਸਿਕ ਗਿਲਾਨੀ' ਹੋਰ ਭੀ ਧੱਸਦੀ ਅਤੇ ਵਸਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਨ 'ਮਨੂਰ' ਹੋ ਕੇ ਉੱਚੇ ਆਤਮਿਕ ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਸਮਰਥ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਜਨਮਾਂ ਵਿਚ ਭੀ ਇਹ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਗਿਲਾਨੀ ਨਾਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਹੋ ਜਿਹੀ 'ਮਾਨਸਿਕ ਗਿਲਾਨੀ' ਵਿਚੋਂ ਨੀਵੇਂ ਖਿਆਲ, ਨੀਵੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ, ਨੀਵੇਂ ਕਰਮ ਅਥਵਾ ਪਾਪ ਹੀ ਉਪਜਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਕੋਈ ਚੰਗੇ ਖਿਆਲ, ਜਾਂ ਪੁੰਨ (ਚੰਗੇ ਕਰਮ) ਕਰਦੇ ਭੀ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਭੀ ਹਉਮੈ ਵੇੜ੍ਹੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਹਉ ਵਿਚਿ ਸਚਿਆਰੁ ਕੂੜਿਆਰੁ ॥
ਹਉ ਵਿਚਿ ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਵੀਚਾਰੁ ॥
ਹਉ ਵਿਚਿ ਨਰਕਿ ਸੁਰਗਿ ਅਵਤਾਰੁ ॥ (ਪੰਨਾ–466)

ਉਪਰ ਦੱਸੀ ਮਾਨਸਿਕ ਗਿਲਾਨੀ ਦੀ ਅੱਗ ਦੇ ਭਾਂਬੜ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਲਿਪਟੀ ਹੋਈ ਹੈ—

ਗੂਝੀ ਭਾਹਿ ਜਲੈ ਸੰਸਾਰਾ ਭਗਤ ਨ ਬਿਆਪੈ ਮਾਇਆ ॥ (ਪੰਨਾ–673)

ਇਸ 'ਗੁੱਝੀ ਅੱਗ' ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਸਾਧਨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਉਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ—

ਮਨ ਮੇਰੇ ਗਹੁ ਹਰਿ ਨਾਮ ਕਾ ਓਲਾ ॥
ਤੁਝੈ ਨ ਲਾਗੈ ਤਾਤਾ ਝੋਲਾ ॥ (ਪੰਨਾ–179)

ਇਹੁ ਜਗੁ ਜਲਤਾ ਦੇਖਿ ਕੈ ਭਜਿ ਪਏ ਹਰਿ ਸਰਣਾਈ ਰਾਮ॥ (ਪੰ.–571)

ਤਾਤੀ ਵਾਉ ਨ ਲਗਈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸਰਣਾਈ॥ (ਪੰਨਾ–819)

ਆਤਸ ਦੁਨੀਆ ਖੁਨਕ ਨਾਮੁ ਖੁਦਾਇਆ॥ (ਪੰਨਾ–1291)

ਪਿੱਛੇ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਕਿ—

1. ਸਾਰੇ ਦੈਵੀ ਗੁਣ ਅਤੇ ਆਤਮਿਕ ਦਾਤਾਂ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ 'ਨਾਮ' ਤੋਂ ਉਪਜਦੀਆਂ ਹਨ।
2. ਸਾਰੇ ਅਉਗੁਣ, ਨੀਵੇਂ ਖਿਆਲ, ਨੀਵੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ, ਪਾਪ ਆਦਿ ਤ੍ਰੈ–ਗੁਣੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਹਨੇਰ ਜਾਂ ਭਰਮ ਵਿਚੋਂ ਉਪਜਦੇ ਹਨ।
3. 'ਮਾਇਆ' ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ (ਨਾਮ) ਦੀ 'ਗੈਰ ਹਾਜ਼ਰੀ' ਜਾਂ 'ਅਣਹੋਂਦ' ਦਾ ਹੀ ਨਾਉਂ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ ਦੇ 'ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਹੋਣ ਨਾਲ, ਆਪੇ ਹੀ ਮਾਇਆ ਦਾ 'ਹਨੇਰ' ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ 'ਲਾਓ–ਲਸ਼ਕਰ', ਹਉਮੈ, ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਹੰਕਾਰ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਉਪਜੇ ਸਾਰੇ ਨੀਵੇਂ ਖਿਆਲ, ਨੀਵੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ, ਪਾਪ ਆਦਿ ਭੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਮਾਇਆ ਦੇ ਇਸ 'ਅੰਧ ਗੁਬਾਰ' ਅਥਵਾ ਹਨੇਰ ਨੂੰ ਹੀ ਭਰਮ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ—

ਐਸਾ ਤੈਂ ਜਗੁ ਭਰਮਿ ਲਾਇਆ ॥
ਕੈਸੇ ਬੂਝੈ ਜਬ ਮੋਹਿਆ ਹੈ ਮਾਇਆ ॥ (ਪੰਨਾ-92)

ਭਰਮੇ ਭੂਲਾ ਫਿਰੈ ਸੰਸਾਰੁ ॥
ਮਰਿ ਜਨਮੈ ਜਮੁ ਕਰੇ ਖੁਆਰੁ ॥ (ਪੰਨਾ-560)

ਸਾਧੋ ਇਹੁ ਜਗੁ ਭਰਮ ਭੁਲਾਨਾ ॥
ਰਾਮ ਨਾਮ ਕਾ ਸਿਮਰਨੁ ਛੋਡਿਆ ਮਾਇਆ ਹਾਥਿ ਬਿਕਾਨਾ ॥ (ਪੰਨਾ-684)

ਮਾਇਆ ਮੋਹਿ ਕੜੇ ਕੜਿ ਪਚਿਆ ॥
ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਭ੍ਰਮਿ ਭ੍ਰਮਿ ਭ੍ਰਮਿ ਖਪਿਆ ॥ (ਪੰਨਾ-1140)

ਇਸ ਭਰਮ ਰੂਪੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਹਨੇਰ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਹ ਵਿਧੀ ਦੱਸੀ ਹੈ—

ਅੰਤਰਿ ਸਬਦੁ ਮਿਟਿਆ ਅਗਿਆਨੁ ਅੰਧੇਰਾ ॥ (ਪੰਨਾ-798)

ਭ੍ਰਮ ਭੈ ਬਿਨਸਿ ਗਏ ਖਿਨ ਭੀਤਰਿ ਅੰਧਕਾਰ ਪ੍ਰਗਟੇ ਚਾਨਾਣੁ ॥
ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਆਰਾਧੈ ਨਾਨਕੁ ਸਦਾ ਸਦਾ ਜਾਈਐ ਕੁਰਬਾਣੁ ॥ (ਪੰਨਾ-825)

ਰਾਮ ਨਾਮ ਰਸੁ ਚਾਖਿਆ ਹਰਿ ਨਾਮਾ ਹਰ ਤਾਰਿ ॥
ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਕੰਚਨੁ ਭਇਆ ਭ੍ਰਮੁ ਗਇਆ ਸਮੁਦ੍ਰੈ ਪਾਰਿ ॥ (ਪੰਨਾ-1103)

ਇਸ ਸਾਰੇ ਲੇਖ ਦੀਆਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਦੀਰਘ 'ਚਣੌਤੀ' (important and crucial choice) ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਪੱਖਾਂ ਦਾ ਨਿਰਣਾ' (discrimination) ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਉਚੇਰੀ, ਚੰਗੇਰੀ, ਸੁਹਣੇਰੀ ਅਤੇ ਕਲਿਆਣ ਰੂਪੀ ਉੱਚੀ-ਸੁੱਚੀ ਸੇਧ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੱਖਾਂ ਦੀ 'ਚਣੌਤੀ' ਕਰਕੇ ਅਤੇ 'ਕਮਾ ਕੇ' ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਫਲਾ ਕਰਨਾ ਹੈ—

ਚੰਗੇ ਖਿਆਲ	ਯਾ	ਮਾੜੇ ਖਿਆਲ
ਚੰਗੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ	ਯਾ	ਮਾੜੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ
ਦੈਵੀ ਕਰਮ	ਯਾ	ਨੀਵੇਂ ਕਰਮ
ਨਿਰਮਲ ਮਨ	ਯਾ	ਮੈਲਾ ਮਨ
ਸਾਧ ਸੰਗਤ	ਯਾ	ਕੁਸੰਗਤ
ਪੁੰਨ	ਯਾ	ਪਾਪ

ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ	ਯਾ	ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ
ਆਤਮਿਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਯਾ		ਮਾਇਕੀ ਭਰਮ
ਆਤਮਿਕ ਰਸ	ਯਾ	ਮਾਇਕੀ ਅਨਰਸ
ਆਤਮਿਕ ਧਨ	ਯਾ	ਮਾਇਕੀ ਧਨ
ਆਤਮਿਕ ਖੁਸ਼ੀ	ਯਾ	ਮਾਇਕੀ ਖੁਸ਼ੀ
ਸਵਰਗ	ਯਾ	ਨਰਕ
ਜੀਵਨ	ਯਾ	ਮੌਤ
ਗੁਰਮਤਿ	ਯਾ	ਮਨਮਤਿ
ਗੁਰਮੁਖ	ਯਾ	ਮਨਮੁਖ
ਅਨੁਭਵ	ਯਾ	ਦਿਮਾਗੀ ਗਿਆਨ

ਇਹ 'ਚਣੌਤੀ' ਕੀਤੇ ਬਗੈਰ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪਰੀਵਰਤਨ ਜਾਂ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਸਾਡੇ 'ਜੀਵਨ ਦੀ ਕਿਸ਼ਤੀ' ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ 'ਸੇਧ' ਦੇ ਮਾਇਆ ਦੇ 'ਬਿਖਮ-ਅਗਨ-ਸੋਕ-ਸਾਗਰ' ਦੇ ਤੂਫਾਨਾਂ ਵਿਚ ਗੋਤੇ ਖਾਂਦੀ ਰਹੇਗੀ।

ਪਲਚਿ ਪਲਚਿ ਸਗਲੀ ਮੁਈ ਝੂਠੈ ਧੰਧੈ ਮੋਹੁ ॥ (ਪੰਨਾ-133)

ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸਬੂਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਤਨੇ ਪਾਠ-ਪੂਜਾ, ਕਰਮ-ਧਰਮ ਆਦਿ ਸਾਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਭੀ, ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਉਸੇ ਮਾਇਕੀ ਗਿਲਾਨੀ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿਚ ਹੀ ਰੁੜ੍ਹੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਇਹ 'ਚਣੌਤੀ', ਅਨੁਭਵੀ ਆਤਮਿਕ ਗਿਆਨ ਵਾਲੀ 'ਬਿਬੇਕ ਬੁੱਧੀ' ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਨਿਰਾ-ਪੁਰਾ ਦਿਮਾਗੀ ਗਿਆਨ, ਸਿਆਣਪਾਂ ਅਤੇ ਫਿਲਾਸਫੀਆਂ ਸਾਨੂੰ ਹੋਰ ਭੀ ਭੰਬਲ-ਭੂਸਿਆਂ ਅਤੇ ਅੰਧ ਗੁਬਾਰ, ਦੇ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵਿਆਂ ਵਿਚ ਫਸਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

1. ਮਾਇਕੀ ਭ੍ਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ ਦਾ 'ਹਨੇਰ' ਹੀ ਸਾਰੇ ਦੁਖ-ਕਲੇਸ਼, ਜਮ, ਜਮ-ਜੇਵਰੀ, ਜਮ-ਡੰਡ, ਆਵਾ-ਗਮਨ, ਨਰਕ ਆਦਿ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਕਾਰਣ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ 'ਮਾਇਕੀ ਗਿਲਾਨੀ' ਦੇ 'ਬਿਖਮ-ਅਗਨ-ਸੋਕ ਸਾਗਰ' ਵਿਚ ਗੋਤੇ ਖਾ ਰਹੇ ਹਾਂ।
2. ਆਤਮ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ 'ਚਾਨਣ' (ਨਾਮ) ਵਿਚ ਸਦੀਵੀ ਸੁਖ, ਅਬਿਨਾਸੀ ਖੇਮ, ਪ੍ਰੀਤ, ਪ੍ਰੇਮ, ਰਸ, ਚਾਉ, ਖੇੜਾ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੂਰਜ ਵਲ ਮੂੰਹ ਕੀਤਿਆਂ—ਰੋਸ਼ਨੀ, ਨਿੱਘ, ਜੀਵਨ, ਖੇੜਾ ਆਦਿ ਅਨੇਕਾਂ ਗੁਣ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ 'ਹਨੇਰੇ' ਵਲ ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਪਿੱਠ' ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਸੂਰਜ ਵੱਲ ਪਿੱਠ ਕੀਤਿਆਂ ਜਾਂ ਓਹਲੇ ਹੁੰਦਿਆਂ, ਸੂਰਜ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝਿਆਂ ਹੋ ਜਾਈਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਨੇਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਉਗੁਣ ਸਾਡੇ 'ਪੱਲੇ' ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਸਾਨੂੰ ਅਨੇਕਾਂ ਦੁਖ-ਕਲੇਸ਼ ਭੁਗਤਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।

ਐਨ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦ ਅਸੀਂ 'ਨਾਮ' ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਲ ਧਿਆਨ, ਯਾਦ ਜਾਂ 'ਸਿਮਰਨ' ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਸਾਰੇ ਇਲਾਹੀ ਆਤਮਿਕ 'ਗੁਣ' ਸਹਿਜੇ ਹੀ 'ਪ੍ਰਵੇਸ਼' ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਸਾਡੀ 'ਪਿੱਠ' ਹਨੇਰ ਵਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਨੇਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਉਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਛੁਟਕਾਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਦੀਰਘ 'ਹਾਲਤਾਂ' ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕ ਗੁਪਤ ਨੁਕਤਾ (secret crucial point) ਹੈ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਉਲਟ ਰਾਹ (opposite and contrary directions) ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਡੀ ਚੰਗੀ ਜਾਂ ਮਾੜੀ ਜੀਵਨ ਸੇਧ ਬਣਦੀ ਹੈ।

ਲਿਵ ਧਾਤੁ ਦੁਇ ਰਾਹ ਹੈ ਹੁਕਮੀ ਕਾਰ ਕਮਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ-87)

ਰਾਹ ਦੋਵੈ ਇਕੁ ਜਾਣੈ ਸੋਈ ਸਿਝਸੀ ॥ (ਪੰਨਾ-142)

ਦੁਇ ਪੰਦੀ ਦੁਇ ਰਾਹ ਚਲਾਏ ॥ (ਪੰਨਾ-1032)

ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨੁਕਤਾ ਸਾਡੇ ਮਨ ਦੀ 'ਰੰਗਤ' ਦਾ ਹੈ ।

ਮਲੀਨ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਰੁਖ ਅਵੱਸ਼ ਹੀ ਮਾਇਕੀ ਰਸਾਤਲ ਵਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਰਮਲ ਮਨ ਦੀ ਰੁਚੀ ਆਪੇ ਹੀ 'ਨਾਮ' ਵਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਚਾਨਣ' ਹੋਣ ਨਾਲ 'ਹਨੇਰਾ' ਆਪੇ ਹੀ ਅਲੋਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕੱਢਣਾ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਨਾਮ' ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਣ ਨਾਲ, ਮਾਇਕੀ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ ਦਾ 'ਹਨੇਰ' ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ 'ਲਾਓ-ਲਸ਼ਕਰ' ਅਤੇ 'ਹਠੀਲੀ ਫੌਜ' ਭੀ ਆਪੇ ਹੀ ਅਲੋਪ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਅੰਤਲਾ ਸਿੱਟਾ ਜਾਂ ਨਿਚੋੜ ਇਹ ਹੈ ਕਿ—

ਮਾਇਆ ਦੇ ਭਰਮ ਭੁਲਾਵੇ ਦੇ ਹਨੇਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਹੀ —ਪਾਪ ਹੈ।

ਨਾਮ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨਾ ਹੀ —ਪੁੰਨ ਹੈ।

ਅਥਵਾ ਅਕਲ ਪੁਰਖ ਦੀ—

ਭੁਲ ਹੀ ਪਾਪ ਹੈ, ਅਤੇ

ਯਾਦ ਹੀ ਪੁੰਨ ਹੈ।

ਕਲਿ ਮਹਿ ਏਹੋ ਪੁੰਨੁ ਗੁਣ ਗੋਵਿੰਦ ਗਾਹਿ ॥ (ਪੰਨਾ–962)

ਸਾਡੇ ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਜੀਵਨ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਨੂੰ 'ਭੁਲਾਣਾ' ਹੈ, ਉਸੇ ਗੱਲ ਨੂੰ 'ਯਾਦ ਕਰਕੇ', ਘੋਟ ਕੇ, ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ, ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।

ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਨੂੰ 'ਯਾਦ' ਕਰਨਾ ਹੈ, ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਉਣਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ 'ਭੁਲਾਈ' ਬੈਠੇ ਹਾਂ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਅਵੇਸਲੇ ਅਤੇ ਮਚਲੇ ਹੋਏ ਬੈਠੇ ਹਾਂ।

ਕਾਚ ਬਿਹਾਝਨ ਕੰਚਨ ਛਾਡਨ
ਬੈਰੀ ਸੰਗਿ ਹੇਤੁ ਸਾਜਨ ਤਿਆਗਿ ਖਰੇ ॥
ਹੋਵਨੁ ਕਉਰਾ ਅਨਹੋਵਨੁ ਮੀਠਾ ਬਿਖਿਆ ਮਹਿ ਲਪਟਾਇ ਜਰੇ ॥ (ਪੰ.–823)

ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨੁਕਤੇ ਦੀ ਬਾਬਤ ਇਉਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਤੇ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ —

'ਰੋਸੁ ਨ ਕਾਹੂ ਸੰਗ ਕਰਹੁ'
'ਆਪਨ ਆਪੁ ਬੀਚਾਰਿ'
'ਪਰ ਕਾ ਬੁਰਾ ਨ ਰਾਖਹੁ ਚੀਤ'
'ਬੁਰੇ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਿ'
'ਗੁਸਾ ਮਨਿ ਨ ਹਢਾਇ'
'ਨਿੰਦਾ ਭਲੀ ਕਿਸੈ ਕੀ ਨਾਹੀ'
'ਦਯਾ ਛਿਮਾ ਤਨ ਪ੍ਰੀਤਿ'
'ਨਾ ਕੋ ਬੈਰੀ ਨਹੀ ਬਿਗਾਨਾ'
'ਸਗਲ ਸੰਗਿ ਹਮ ਕੋ ਬਨਿ ਆਈ'
'ਸਾਝ ਕਰੀਜੈ ਗੁਣਹ ਕੇਰੀ'
'ਛੋਡਿ ਅਵਗਣ ਚਲੀਐ'
'ਅਉਗੁਣ ਕੋ ਨ ਚਿਤਾਰੇ'
'ਹਥਹੁ ਦੇ ਕੈ ਭਲਾ ਮਨਾਏ'
'ਅਣਹੋਂਦੇ ਆਪੁ ਵੰਡਾਏ'

'ਆਪੁ ਗਵਾਇ ਸੇਵਾ ਕਰੇ'
'ਤਜਹੁ ਸਿਆਨਪ ਸੁਰਿ ਜਨਹੁ'
'ਸਿਮਰਹੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਰਾਇ'
'ਸਭੇ ਗਲਾ ਵਿਸਰਨੁ'
'ਇਕੋ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਉ'
'ਅਵਰਿ ਉਪਾਵ ਸਭਿ ਤਿਆਗਿਆ'
'ਦਾਰੂ ਨਾਮੁ ਲਇਆ'
'ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਸਭਿ ਕੂੜੁ ਗਾਲੀ ਹੋਛੀਆ'
'ਨਾਨਕ ਲੇਖੈ ਇਕ ਗਲ'
'ਹੋਰੁ ਹਉਮੈ ਝਖਣਾ ਝਾਖ'

ਪਰ ਸਾਡੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਦਾ 'ਰਵੱਈਆ' ਇਸ ਦੇ ਐਨ ਉਲਟ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾ ਇਲਾਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਤੌਰ ਤੇ ਕਮਾਉਣ ਲਈ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕੁਝ 'ਸੁਝਾਓ' (practical suggestions) ਸਹਾਇਕ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ—

ਜਦ ਕਦੇ ਈਰਖਾ, ਦਵੈਤ, ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਘਿਰਨਾ, ਨਿੰਦਾ ਆਦਿ ਨੀਵੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਖਿਆਲ ਉਪਜਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਫੌਰਨ—

'ਹੋਊ'
'ਕੋਈ ਨਾ'
'ਫਿਰ ਕੀ ਹੋਇਆ'
'ਜਾਣ ਦੇ'
'ਛੱਡ ਪਰੇ'

ਕਹਿ ਕੇ, 'ਭੁਲਾ ਕੇ' (forget) ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਚੇਰੇ ਫੁਰਨੇ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਕਰਕੇ, ਆਪਣੇ 'ਚੇਤੇ' ਵਿਚੋਂ ਉਸ ਮਲੀਨ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਮੇਟਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ। ਜੇਕਰ ਫੇਰ ਭੀ ਨੀਵੇਂ ਖਿਆਲ ਜਾਂ ਨੀਵੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ ਤੰਗ ਕਰਨ ਤਾਂ—

1. ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਅਤੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰੋ ਜਾਂ ਸੁਣੋ।
2. ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰੋ।
3. ਉੱਚੀਆਂ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾ-ਭਾਵਨਾ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਪੜ੍ਹੋ ਜਾਂ ਸੁਣੋ।

4. ਭੱਜ ਕੇ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਿਆਂ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਸੰਗਤ ਕਰੋ।

5. ਗੁਰਮਤਿ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ, ਪੁਸਤਕਾਂ ਅਤੇ ਗ੍ਰੰਥ ਪੜ੍ਹੋ।

6. ਉੱਚੀ-ਸੁੱਚੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ 'ਰੁੱਝ' ਜਾਓ।

ਜ਼ਰੂਰੀ ਨੁਕਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨੀਵੀਂ ਰੁਚੀ ਵਾਲੇ ਸੰਕਲਪ ਜਾਂ ਖਿਆਲ ਨੂੰ ਜੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਫੌਰਨ-

ਟਾਲਿਆ ਨਾ ਗਿਆ,

ਭੁਲਾਇਆ ਨਾ ਗਿਆ,

ਮਨ ਦੀ ਫੱਟੀ ਤੋਂ ਮੇਟਿਆ ਨਾ ਗਿਆ,

ਤਾਂ, ਇਹ ਨੀਵਾਂ ਸੰਕਲਪ ਜਾਂ ਖਿਆਲ ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ—

1. ਮੁੜ-ਮੁੜ ਯਾਦ ਆਵੇਗਾ।

2. ਘੋਟਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

3. ਅਭਿਆਸ ਹੁੰਦਾ ਜਾਵੇਗਾ।

4. ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ ਵਿਚ ਧੱਸ-ਵੱਸ-ਰਸ ਜਾਵੇਗਾ।

5. ਇਸ ਗਿਲਾਨੀ ਦਾ 'ਜ਼ਹਿਰ' ਵੱਧਦਾ ਜਾਵੇਗਾ।

6. ਅੰਦਰਲੀ 'ਗੁੱਝੀ ਅੱਗ' ਵਿਚ ਸੜਦੇ-ਬਲਦੇ ਰਹਾਂਗੇ।

7. ਅਵੱਸ਼ ਅਤੇ ਸਹਿਜੇ ਹੀ 'ਪਾਪ' ਹੁੰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ।

8. ਉੱਚੀ-ਸੁੱਚੀ ਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਕੋਰੇ ਅਤੇ ਮਨੂਰ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੇ।

9. ਜਮਾਂ ਦੇ ਵਸ ਪੈ ਜਾਵਾਂਗੇ।

10. ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਅਜਾਈਂ ਗਵਾ ਕੇ, ਆਵਾਗਵਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਪਏ ਫਿਰਾਂਗੇ।

ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਸਾਨੂੰ ਇਉਂ ਤਾੜਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ—

ਦੁਖੁ ਤਦੇ ਜਾ ਵਿਸਰਿ ਜਾਵੈ॥
ਭੁਖ ਵਿਆਪੈ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਧਾਵੈ॥ (ਪੰਨਾ-98)

ਨਾਮ ਸੰਗਿ ਮਨਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨ ਲਾਵੈ॥
ਕੋਟਿ ਕਰਮ ਕਰਤੋ ਨਰਕਿ ਜਾਵੈ॥ (ਪੰਨਾ-240)

ਕੋਟਿ ਬਿਘਨ ਤਿਸੁ ਲਾਗਤੇ ਜਿਸ ਨੋ ਵਿਸਰੈ ਨਾਉ॥ (ਪੰਨਾ - 522)

ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਬੰਧਨੀ ਭਾਈ ਕਰਮ ਧਰਮ ਬੰਧਕਾਰੀ॥ (ਪੰਨਾ–635)

ਨਾਨਕ ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਆਲੂਦਿਆ ਜਿਤੀ ਹੋਰੁ ਖਿਆਲੁ॥ (ਪੰਨਾ 1097)

ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ਬਹੁ ਕਰਮ ਕਮਾਵਹਿ ਹੋਰਿ॥
ਨਾਨਕ ਜਮ ਪੁਰਿ ਬਧੇ ਮਾਰੀਅਹਿ ਜਿਉ ਸੰਨ੍ਹੀ ਉਪਰਿ ਚੋਰ॥ (ਪੰਨਾ–1247)

ਉਪਰਲੀਆਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਇਉਂ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ—

Every thought that passes through our mind, leaves an indelible trace-amongest the million cells of our brain. These traces are unconsciously and constantly accumulating in our mental computer-which affect and shape thoughts, conception, and faith. Their sum-total is manifested in our habits, character and personality.

90 percent of this PERSONALITY is made-up of, and dependent on, our inner mental, emotional and spiritual qualities, Only 10% is attributable to outer factors.

Everything we do makes it easier to do the same thing over again. This is because, electric currents record all that happended to us-by creating path-ways or grooves, among the cells of our brain. The more frequently thoughts and actions are repeated the deeper and broader, the grooves become !

Every smallest stroke of virtue or vice leaves behind 'never-so-little' scar on our mind-good or bad.

The drunkard excuses himself for every fresh dereliction by saying 'I won't count it this time.' Well, he may not count it, but it is being counted 'none-the-less' in his Mental Computer ! Down among his nerve-cells and fibres—the molecules and electrons are counting it, registering and storing it up, to be used against him—when the next temptation comes!

In other words, Man is incessantly weaving his own good or bad world around himself by his own thoughts and deeds thus shaping his own Fate and Destiny.

Thoughts have tremendous powers, which can be developed to un-limited degree—by repetition, contemplation, concentration and meditation.

The lower depraved thoughts should be forgotten or brushed aside at once, as they come—by diverting the mind to higher, nobler and inspiring thoughts, If these depraved thoughts are not forgotten or diverted,in the first instance, and entertained & cultivated, they percolate and penetrate deep into mind and subconsciousness. Gradually in course of time, they become insidious and powerful—to make us corrupt, depraved and vulgar, with a trail of lower elements of selfishness, envy, prejudice, avarice, jealousy, hatred, anger, egocentric, aggressive, wicked and cruel, and what not !

The easiest and quickest way.

1. to get out of this vicious circle of depraved and harmful thoughts,

and

2. to save ourselves from the horrible consequences of these vicious thoughts,—

is

1. to replace and substitute them with higher, nobler, inspiring thoughts.
2. to divert our mind to sublime contemplation and meditation

and

3. to seek Awakened and Enlightened Souls and imbibe sublime inspirations in their holy company.

But the crucial point is to develop inner discriminating power where by we can distinguish between—

Right	and	wrong
Good	and	bad
Virture	and	vice
Morality	and	sin,
Spirituality	and	materialism,
Love	and	hate,
God	and	devil,

and make the important choice of future course for higher and nobler lives.

Without this discrimination and choice, our lives are like compass-less and radar-less 'ships' drifting about aimlessly and knocked about and battered by storms and vagaries of the vast ocean.

To :

1. develop the power of discrimination,
2. making decision of crucial choice of life-course,
3. taking a 'turning point' of life,
4. walking on the choosen course of life,

inspiration, help and guidance of Enlightened and Blessed Souls is necessary-rather essential.

It is really difficult and tardy to adopt and work the REVERSE process of New Course of Nobler life, but it becomes easy and smooth in the company of illuminated

and Enlightened Souls.

As the reverse process takes place in our life, our mind is gradually purified and spiritualised in the Sadh Sangat, and becomes amenable and conductive to the sublime influence of subtle vibrations of Divine Light and Grace.

At the same time the influence of 'materialism' is imperceptibly reduced and eliminated from our consciousness.

The more thoughts are spiritualised by sublime company and meditation, the more they become subtler, powerful and dynamic-with reflections from Divine Light and Grace.

In this way our life is transformed from—

Vice to virtue,
Sin to nobility,
Materialism to spirituality.

Ultimately, when our souls are awakened and illuminated by the Grace of Guru, we, in turn, become channel for the—

1. Outward flow, and
2. Expression of

all Divine attributes of JOY, BLISS, LOVE and COMPASSION; thereby inspiring, helping and guiding other aspiring souls.

(ਸਮਾਪਤ)

